AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

FIATI : 1 LİRA — 1 ŞUBAT 1964

VERGİLER VE ÖTESİ

Boş yere ıstırap çekmeyiniz...

Bütün ağrılara karşı

GRİPİN

itimatla kullanabileceğiniz en müessir ilâçtır

GRİPİN nezle ve grip başlangıcında bir çok fenalıkları önler

GRİPİN baş, diş, adale, sinir ağrılarını bıçak gibi keser

GRİPİN sinir ve bel ağrısından eser bırakmaz

GRİPİN bayanların muayyen zamanlardaki sancılarında faydalıdır

GRİPİN mideyi bozmaz, kalbi yormaz

GRİPİN Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekilliğinin hususi ruhsatını haizdir

KİNİNLİ

GRİPİN

Kininli Gripin 4 saat ara ile günde 3 adet alınabilir.

AKİS

Sayı: 501 Cilt: XXIX Yıl: 10. HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

Sahibi

Mübin Toker

Yazı İşleri Müdürü

Kurtul Altuğ

Bu sayıda Yazı Kurula

İç Haberler Kısmı : Metin Toker Güneri Civaoğlu, Egemen Bostancı (İstanbul), Seyfi Özgenel (İzmir) - Dış Haberler Kısmı: Halûk Ülman — Magazin Kısmı: Jale Candan, Tüli Sezgin, Bihin Anter, Hüseyin Korkmazgil — İş Alemi: Fasih İnal — Musiki: Daniya Eriç, — Tiyatro: Naciye Fevzi, Lûtfi — Ay — Sinema: T. Kakınç —

Resim

Ali Parmakerü

Fotoğraf

Sungar Taylaner

Klişe

Doğan Klişe Öz Atölyesi
Tel : 11 70 15

Yazı İşleri
Rüzgârlı Sokak No. 15/2
Tel: 11 89 32

İdare
Rüzgârlı Sokak No: 15/1
Tel: 10 61 96

Abone Şartları
3 aylık (12 nüsha) 10.00 lira
6 aylık (25 nüsha) 20.00 lira
1 senelik (52 nüsha) 40.00 lira

İlân şartları
Santimi 20 lira

3 renkli arka kapak 1500 lira

AKİS Basın Ahlak Tasasına uymayı taahhüt etmiştir.

Dizildiği yer

Rüzgarlı Matbaa
Basıldığı yer

Devintes Ticaret ve Sanayi Koil. Şti Matbaası

Basıldığı tarih
31.1.1964

Fiatı 1 Lira

Kendi Aramızda

Sevgili AKİS Okuyucuları

Kıbrıs Meselesi, bir kaç haftadır devam eden önemini bu hafta da devam ettiriyor. AKİS bu hafta, KIBRIS OLAYLARI sayfalarında durumun gerçek mahiyetini, gündelik gazetelerdeki havaya pek de uygun olmayan bir tarzda gözlerin önüne sermektedir. Çarşamba akşamı Londra ile yaptığımız bir telefon görüşmesi orada başka rüzgârların estiği haberini getirmiştir. Londrada cereyan eden hadiseler ile Ankarada, bilhassa Salı günü yapılan konuşmalar birbirine eklendiğinde bir ışık belirmektedir. AKİS bu sayısında, umumi efkâra bu ışığı sunmaktadır.

Kıbrıs Meselesi daima, hislerin en fazla konuştuğu konu olmuştur. Bu, işin başından beni böyle devam edip gelmiştir. Ama AKİS, en hararetli devrelerde bile serinkanlı kalmaya çalışmış ve serinkanlılıkla hadiselere bakıldığında bunların nasıl göründüğünü okuyucularına bildirmiştir. Yeni krizde de aynı yol bu mecmua tarafından tutulmuştur ve gelişmeler o yolun en iyi yol olduğunu belli etmiştir.

İç politika bu hafta, 20-21 Mayıs sanıklarına ait idam hükümlerinin Mecliste müzakeresiyle kızışmıştır. Kızışma, hükümlere ait tasdik muamelesi konusunda bir ihtilâftan değil, A.P. nin bir zihniyetinin yeniden hortlamasından çıkmış ve bir anda hem Meclis içinde, hem Meclis dışında her şey karışmıştır. YURTTA OLUP BİTENLER sayfalarımızın geniş kısmı bu hadiseye ayrılmıştır. "Demokrasi" başlıklı yazıda işin hikâyesini bulacak olan okuyucularımız o sayfalardaki çerçeveli yazıları ve Metin Tokerin "Haftanın içinden" ini okuduklarında AKİS'in bir endişesini bulacaklardır: Eğer A.P. kendisini Sait Sina Yücesoy adındaki adamla karıştırırca, eğer onun üzerine himaye kanatlarını gererse iç huzurumuz tehlikeli sarsıntılara maruz kalacak ve tadsız gelişmeler kolaylıkla önlenemeyecektir. Bu bakımdan, mecmuanın Meclis Hadisesine verdiği önem fazla bulunmamalıdır.

Umumi efkârı şahıs şahıs ilgilendiren bir başka kona, vergilerdir. Vergilerin esası anlaşılmış bulunmaktadır. Şimdi, onun çeşitli çevrelerdeki akisleri ve kimlerin kimlerin arkasında bulunduğunun tesbiti asıl önemli konudur,

AKİS yazarları, bu hafta o noktanın üzerine eğildiler.

Saygılarımızla

içindekiler

Günlerin getirdiği

Yurttan Akisler

Savunma — İçinde bulunduğumuz haftanın ortalarında Çarşamba sabahı, 9.30 da Genel Kurmay Başkanlığı Brifing Salonunda milletvekili ve senatörlere bir brifing verildi.

Millî Savunma Komisyonu üyeleri ile Millet Meclisi ve Senato Başkan ve vekillerine verilen bu brifingde, Türk Silâhlı 'Kuvvetlerinin durumu etraflı bir şeklide gözden geçirilerek, 1964 yılı bütçesiyle millî savunma alanında yapılması öngörülen hususlar Parlâmento üyelerine izah edildi.

Basın - Parlâmento muhabirlerinin Parlâmento içi çalışmalarını tespit eden yeni statüyle ilgili olarak ilk ciddi reaksiyon, haftanın ortalarında Çarşamba günü yapılan B.M.M. birleşik oturumunda, İstanbul C.H.P. milletvekili Suphi Baykamdan geldi.

Baykam konuşmasında, bu yeni statüyle, Parlâmento muhabirlerinin haber alma imkânlarının kısırı landığını ve yeni büroları ile dinlenme odalarının sıhhî bakımdan son derece elverişsiz olduğunu belirtti.

Bilindiği gibi Millet Meclisi ve Senato Başkanlık Divanları bundan kısa bir süre önce müşterek bir toplantı yaparak Parlâmento muhabirlerinin çalışma şartlarını kısıtlayıcı bir takım tedbirler almışlar ve bu tedbirleri yeni bir talimatname ile ilgililere duyurmuşlardı. 1 Şubat 1964 günü yürürlüğe girecek olan bu yeni talimatnameye göre, Parlâmento muhabirleri ancak Meclis binasının arka tarafında bulunan bir kapıdan işleyecekler, koridorlara, şeref holüne, diğer katlara, grup odalarına ve komisyonlara giremiyeceklerdir. Gazetecilere arka tarafta bulunan giriş kapısının holünde bulunan bir vestiyer toplantı ve dinlenme odası olarak tahsis edilmiştir. Vestiyerden bozma bu holde tipik bir amerikan barı andıran tezgâhın arkasında Basın Bürosu memurları çalışacaklar, milletvekili ve senatörlerin konuşmalarını, grup bildirilerini teksir edeceklerdir. Holün en garip özelliği ise çıkış kapısının her açılışında Ankaranın kuru ayazının bir anda odayı soğuk hava depolarına çevirmesidir. Basın toplantıları da bu odada yapılacağından Parlâmento muhabirleri muzip bir gülümseyişle bu talimatnamenin çıkışında öncülük etmiş olan politika-

Genel Kurmaydaki brifing

Aydınlık için

cilan kapının hemen önünde bulunan koltuklara oturtacaklarını söylemektedirler.

Vestiyerden bozma Basın odasının yanı sıra gazetecilerin günün en az 9 - 10 saatini geçirmeye mecbur oldukları koridor da bir izbeden farksızdır. Gerek bu koridorda, gerek Basın odasında ve gerekse de ajans ve radyo muhabirlerine ayrılan odalarda pencereye benzer en ufak,bir delik olmadığı gibi —Bu odalar daha bir kaç gün önceye kadar Parlâmento koridor ve odalarına fazla gelen limon ağacından yapılmış yepyeni yüzlerce yazıhane, kauçuk şiteli koltuklar, çay masalarının saklandığı birer ardiye veya depo olarak kullanılmaktaydılar— binanın diğer bütün kısımlarında işler halde bulunan havalandırma tertibatından da yoksundur. Üstelik bu havalandırma tertibatının yuvaları birer kontrplâk parçasıyla kapatılarak kullanılmaz hale getirilmiştir. Gazeteciler ısınmak için kültürfizik hareketleri yapacaklarını, biraz hava almak için ise vestiyerden bozma basın bürosunun çıkış kapısını aralıyarak Ankaranın kuru ayazıyla titreyeceklerini düşünerek şimdiden acı acı güliimsemektedirler.

Fakat bu, meselenin sadece bir yönünü teşkil etmektedir. Diğer önemli bir husus da gazetecilerin, aldıkları haberleri tevsik etmek imkânından mahrum bırakılmalarıdır. Başkanlık Divanına mensup bazı şahısların tamamen hissi dürtülerle aldıklarına artık hiç şüphe olmıyan bu karar aslında gazetelerde eskisine nispetle daha çok yanlış haberin çıkmasına sebep olacaktır. Zira aldığı haberi gazetesine bildirmekle zorunlu olan gazetecinin işittiklerini doğrulamak imkânından kasıtlı olarak mahrum edilmesinin en tabi! neticesi, haberin tevsik edilmeden gazete sütunlarında yer almasıdır ki bu, ne gazeteler ve ne de politikacılar ve halkoyu için arzu edilir bir durum olmamak gerekir.

Zabıta — Son yılların en ilgi çekici polis olayı geçen haftanın ortalarında İzmirde ortaya çıkarıldı. Savcılığın ilk tahkikatından sonra elde edilen bilgilere göre 7 kişiden müteşekkil bir şebeke yıllardan beri İzmirde Çınarlı semtindeki Tekele ait bir üzüm deposundan binlerce ton üzüm çalıyorlar ve kısa bir süre sonra bu çalınan üzümleri gene Tekele satıyordu. Olay tamamen bir tesadüf eseri olarak ortaya çıktı.

Çınarlı karakolunda görevli polis memuru Hacı Yıldız gecenin ilerlemiş saatlerinde devriye gezerken, Teker Deposundan yüzlerce çuvalın çıkarıldığını ve binanın ön tarafına sıralandığını görünce bu işte birşeyler döndüğünü hissederek, çuvalları depodan çıkaranları karakola davet etti. İşte bu davet, başında İzmirin maruf üzüm tacirlerinden Hakkı Cantürkün bulunduğu bir hırsızlık —Buna gangster çetesi demek daha doğrudur— şebekesi tarafından çevrilen bütün dolapların gün ışığına çıkmasına sebep oldu. Önce Hacı Yıldıza 15 bin lira rüşvet teklif edildi, kabul etmeyince, parti başına 10 bin lira ikramiye teklifinde bulunuldu. Ama,Yıldız bütün bunlara sırt çevirerek görevini sonuna kadar yaptı. Şebekeyi tek başına ele geçirmeyi başardı.

Şebekenin, elebaşısı olan tüccar Hakkı Cantürk, yıllarca önce Tekel Başmüdürlüğü ilk madde tayini kısım şefi Zafer Paymanla anlaşmış, o da Tekel eksperlerinden Selâhattin Çerçöp, Rıza Eryılmaz, Tekel üzüm deposu anbar memuru Muhsin Özer, Hamalbaşı Abdullah Akyüzü şebekeye dahil etmişti. Hırsızlık şöyle yapılıyordu :

Haftanın gayrimuayyen günlerinde Üzüm tüccarı Hakkı Cantürk, Tekelin Çınarlıdaki üzüm deposuna gece 200 ilâ 250 adet boş çuval getiriyor, ambar memuru, Muhsin depoyu açıyor, hamalbaşı Abdullah ile depoda görevli 4 hamal b,oş çuvalları kuru üzümle dolduruyor, sonra da doldurulmuş çuvallar dışarıya çıkarılıp, deponun kapısı önüne istif ediliyordu. Böylece sanki müstahsilden yeni mal alınmış gibi, sabah, gene bu dolu çuvallar depoya teslim edilerek tartılıp ambara dökülüyordu. Şebeke bu görülmemiş hırsızlık usulü ile yıllardan bert Tekel deposundan çalıp, gene Tekele sattıkları üzümler vasıtası ile milyonlarca lirayı ceplerine indirmişlerdi.

Olayın ertesi günü Bakanlık 4 müfettişini İzmire göndererek olaya idarî yönden de el koydurdu. Şebeke mensupları ise sorgularını takiben tevkif edilip cezaevine gönderildiler.

Tahkikat sırasında sadece Tekelin Çınarlıdaki üzüm deposundan bu büyük hırsızlığın vuku bulduğu anlaşılmakla beraber, her ihtimale karşı Tekelin İzmirdeki bütün üzüm depoları mühürlenip, içindeki malların sayımına geçildi. Bu arada Tekel Başmüdürlüğünde bazı yetkililerin de şebeke ile irtibat halinde olduğu ihbar edildiğinden, tahkikat derinleştirildi.

Dünyadan Akisler

A.B.D. — Amerikan politika alanına fezadan gelen yeni bir çehre var: Astronot John Glenn Jr. Artık aya gitme projesine gidemeyecek kadar yaşlı, ticaret hayatına atılamayacak kadar tecrübesiz olduğunu söyleyen Glenn, kendisi için en uygun işin politika yapmak olduğunu düşünmüş olmalı ki, Ohio eyaletinden Senato için adaylığını koydu. Glenn'in Demokrat Partiden koyduğu bu adaylık Cumhuriyetçi rakiplerini çok kızdırmış bulunuyor. Çünkü, Ohio'lu bir "sokaktaki adam"ın dediği gibi, "Glenn'e karşı oy vermek, bayrağa karşı oy vermek" olacağına göre, popüler feza adamının kısa bir süre sonra Capitol Hill semalarında gözükmesini kimse yadırgamıyacak.

Formoza — Bu haftanın başında Formoza adasının güneyindeki Taynan ve Şiayi şehirlerinde vukubulan yirmi saniyelik uzun bir deprem yüzlerce kişiyi öldürdüğü gibi, binlerce kişiyi de evsiz bıraktı. Adanın ayni bölgelerinde bundan yirmibeş yıl önce de şiddetli bir deprem olmuş, can ve mal kaybına yol açmıştı. Depremin Çan Kay Şek rejiminin zaten sallanmakta olduğu bir sırada vukubulması, ban kaybı karşısında duyulan acılara rağmen, siyasî çevrelerde bazı nüktelere yol amış bulunuyor.

AKİS
HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI
Yıl: 10 1 Şubat 1964 Sayı: 501 Cilt: xxıx

YURTTA OLUP BİTENLER

Millet

Deve dikeni

Demokratik rejime karsı kendi içinden çıkmış sergüzeştçilere, Türk Silâhlı Kuvvetlerinin kendi eliyle verdiği ceza bu rejimin bir başka savunucusu —ve üstelik temsilcisi— olan Meclis tarafından fiilen onaylanmıştır. Simdi geriye kalan bir formaliteden ibarettir. Siyasîler, geniş ekseriyetleri itibariyle bu konuyu bir yatarım, istismar, tedhiş veya tehdit meselesi haline getirmemişler, gerçekçi bir davranışla hâdisenin gerektirdiğini yapmışlardır. Aksi yolu tutanlar ise bu çoğunluk önünde tesirsiz kalmışlardır. Tesirsiz kalan bir başka gayret ise, Yassıada kararları sırasında da görülmüş olanı bir «imzasız mektup» kampanyasıdır. İki kampanyanın kaynağının da aynı olduğu hususunda, zaten birçok kuvvetli delil vardır. Mecliste bir hâdiseye sebebiyet vermiş olan AP'li Sait Sina Yücesoyura, Talât Aydemir tarafından Mamak Mahkemesi önünde okunan 33 sayfalık bir savunmanın hemen tamıtamına kopyasını «şahsî görüş»ü olarak okuması da bir takım perdeleri gözlerin önünden kaldırmaktadır. Aydemir, peşine taktığı genç vatan çocuklarını «A.P. nin tutumu ve ona karşı verilen tâvizler»i ileri sürerek, 27 Mayısı savunmak için harekete geçirmiştir. Halbuki Mamaktaki savunmasında 27 Mayısı ve Türk Silâhlı Kuvvetlerinin davranışını A.P. li Sait Sina Yücesoyun Meclisteki ithamı gibi itham etmiş ve memleketi «o badire» den kurtarmak için silâha sarıldığını bildirmiştir. Bu tezat, şimdi büyük çoğunluğu gerçekleri görmüş olan o maceranın gönülsüz iştirakçilerinin gözünden kaçmış olamaz.

Ancak bu hafta, bir nokta berraklığa kavuşmuştur. Şimdi son tasfiye muamelesi tamamlanmakta olan tadsız ve son derece tehlikeli hevesler, suyu Ve havası ortam tarafından sağlanan nebatlar gibidir. A.P. li aşırılığa sevkedenler, sonra memleketin sağlam kuvvetlerine dönüp bu aşırılıkları kendi sergüzeşt arzularının meşru sebebi diye gösterenler, daha sonra ise memleketin sağlam kuvvetlerinin davranışını kütlelere jurnal etmek isteyenler hep aynı şahıslardır. Eğer bir yerde kötü maksatlıların tesiri aranıyorsa, bu şahıslar aranmalıdır. O bakımdan, en fazla dikkat göstermesi gereken teşekkülün A.P. olduğu kolaylıkla görülebilir. Eğer o taraf tahriklere kapılmaz veya tahrikçilere sırt vermezse bir maceranın meşru mazereti dahi maceracılarca artık Türkiyede bulunamaz. Zira sadece bu ortamdır ki kuvvetleri hisleriyle harekete itmekte, bunun önlenmesi için ise insansütü gayretler icap etmektedir.

Sait Sina Yücesoy
Nush ile uslanmayanın..

1963'ün ilkbaharından itibaren memleket, hiç olmazsa suyun yüzünde bir huzur bulmuştur. Bugün tasfiyesi yapılan hareket, bu sükûnetten önceki fırtınadır. Ama 1963 öncesi rüzgârlarının gene aynı fırtınayı yaratabilecekleri, onun için asıl hedefin o rüzgârları yaratmamak olduğu hatırdan hiç çıkarılmamalıdır.

Aynı geminin içinde bulunanların bunu hesaplaması lâzımdır.

Demokrasi

Bir delinin attığı taş mı?

Hâdise, haftanın başlarındaki Salı günü Türkiye Büyük Millet Meclisinde cereyan etti. Bir adam kürsüye çıktı ve konuştu. Türkiye Büyük Millet Meclisinin kürsüsünden, Türkiye Büyük Millet Meclisi Türkiye Büyük Millet Meclisi olalı bu derece şen'i bir konuşma duyulmamıştır. Böyle bir konuşmaya hiç bir Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı müsaade etmemiştir. Konuşan adamın adı Sait Sina Yücesoydur, ona müsaade eden Başkanın adı Nureddin Oktur.

Nureddıin Ok, C.K.M.P. nin Çankırı milletvekilidir. Gazetecilikle uğraşmış olduğu bilinmektedir. Nureddin Ok bir gün, Cumhuriyet Gazetesinin o zamanki Ankara Temsilcisi Ecvet Güresine gitmiş ve ondan iş istemiştir. Ecvet Güresin Nureddin Oka «Peki, çalış!» demiştir. Nureddin Ok, ayda 600 lira ücret istediğini bildirmiştir. Ecvet Güresin gülmüştür. «Nureddin, o kadar etmezsin be kardeşim!» demiştir. Bunun üzerine Nureddin Ok «Öyleyse ben de gider, politikacı olurum» cevabını vermiştir ve Çankırıya gitmiştir, milletvekili seçilmiştir, Meclis Başkanlık Divanı her partiden belirli kontenjan alınarak teşekkül ettiğinden C.K.MP. onu aday göstermiştir, Meclis celselerinin idaresi görevi Nureddin Okun eline geçmiştir..

Nureddin Ok, kendisini rüya yasıyor gibi bir hayatın içinde bulmuştur, ama son mahalli seçimlerde C.K.M.P- Çankırıda iflas düdüğünü çalınca ayılmıştır. Yeni hayat tatlı, tekrar seçilmek güç! O tarihten bu yana Nureddin Ok A.P. nin sadık bir sempatizanıdır. Koalisyon görüşmelerinde C.K.M-P. nin bir C.H.P. - Bağımsızlar koalisyonuna girmemesi için elinden geleni yapmıştır, A.P. lilerle temas kurmuştur, bir transferin imkânlarını hazırlamak maksadıyla tertibini tanzim etmiştir.

Nureddin Ok, Salı günü bu plânının gerçekleşmesi için fırsatların en büyüğünü buldu.

Vızıldayan bir ses

O gün, 20-21 Mayıs sanıklarından idam cezası alan ve bu cezaları Askerî Yargıtayca tasdik edilen dört kişinin idamlarının infazı ile alâkalı Hükümet tezkeresi gündemde bulunmaktaydı. Adalet Komisyonu tezkereye

Bu Adam Cezasını Görmelidir

Metin TOKER

Bir adam, milletvekili olduğu için, mensubu bulunduğu Meclisin kürsüsüne çıkar ve rejimin temelini teşkil eden hadisenin meşruiyeti hakkında söz söyleyebilir mi?

İsterseniz şöyle diyelim: 1924 Anayasasının temeli Milli Mücadeledir. Bu anayasaya uygun olarak Meclisler kurulmuştur. Bu Meclislerde milletvekilleri görev yapmışlardır. Bunlardan biri çıksaydı da Milli Mücadelenin, Padişah Efendimizin meşru idaresine karşı bolşeviklerin teşviki ve para yardımıyla girişilmiş âdi bir isyan hareketi olduğunu söyleseydi ne olurdu?

Bir adam, milletvekili olduğu için, mensubu bulunduğu Meclisin kürsüsüne çıkar ve Ordunun milletle arasının bozulduğunu iddia edebilir mi? Ordunun bütün subaylarını, politika bilmediklerinden dolayı, kökü dışarda ideolojilerin tesiri altında kalmakla suçlayabilir mi? Onları, birer piyon gibi teşhir ederek küçültmeye çalışabilir mi?.

İsterseniz şöyle diyelim: 1924 Anayasasıyla kurulmuş Meclislerde bir adam çıkıp ta Padişahlığın devrilmesine vasıta oldu diye Ordunun milletle arasının bozulduğunu iddia etseydi ve başta Mustafa Kemal, onun bütün savaş arkadaşlarını birer oyuncak, aklı başında bulunmayan safdil gibi gösterseydi ne olurdu?.

Bir milletvekilinin, kürsüde dahi olsa, söylemek hakkı bulunan ve söylemek hakkı bulunmayan sözler vardır. Bunun, teşrii dokunulmazlık müessesesi ile bir ilgisi yoktur. Milletvekilinin, kürsüde söyleyeceği sözden dolayı sorumlu tutulamayacağı bir gerçektir. Kem sözü Başkanın söyletmemesi gerekirdi. Ama bir parti böyle konuşan bir adamı kendi mensubu olarak muhafaza eder mi, etmez mi? Sait Sina Yücesoyun ifadeleri, iddia ve isnatları, nihayet kustuğu düşmanlık -eğer resmi tutumu bir gerçeği ifade ediyorsa- AF. tarafından dahi kabul edilemez. Kabul edilmemelidir. Memleket bunun gereğinin ifasını bekliyor. Eğer A. P. harekete geçmezse memleketin bu kritik devresinde çok ağır hadiseleri beklemek lâzımdır. 27 Mayısta bir gayrımeşru idareyi, milletin başından söküp atan, seçimli sistemi eliyle kurup iktidarı sivillere devreden, kendi içinden bir takım maceraperestler çıktığında onları ezip en ağır şekilde cezalarını veren bir ordunun mensuplarını kökü dışarda ideolojilerin aletleri, piyonlar, milletle arası bozuk üniformalılar olarak tavsife ne bugün kimsenin hakkı vardır, ne de yarın her hangi bir kimsenin hakkı olacaktır. Zira bunlar, gerçeğin tam aksidir.

Ama A.P. böyle düşünen bir parti midir? Soru, bu noktada düğümlenmektedir. 27 Mayıs ihtilâlini yapanlara ve onların başında Orduya karşı bir A.P. li ilk defa düşmanlık, kin ve gayz kusmamaktadır. Bunların iki tanesi tehlikeli gelişmelere sebebiyet vermiştir. Nuri Beşer ve Reşat Özarda hikâyeleri henüz unutulmamıştır. A.P. liler o son hâdisede bir kalkanın arkasına sığınmak imkânını bulmuşlardır. İçlerinden "Ne varmış söylediklerinde? Talan mı?" diyerek kendi öz hislerini kendi kendilerine açıklamış da olsalar dışarıya karşı, yüksek sesle daima şu itirazı tekrarlamışlardır: "İddia edilen şeyleri söylediği ne malum?"

Şimdi, böyle bir kalkan yoktur. D.P. devrinin bir Sıkı Yönetim Komutanının tabiriyle, Sait Sina Yücesoy adındaki adamın sözlerini "zekâ ışığı altında" okumak bile lâzım değildir. Konuşmasına üstü pek az kapalı bir şekilde başlayan bu adam sonda o örtüyü dahi atmış ve çırılçıplak kalmıştır. O bakımdan, hiç kimse "Ben anlayamadım", '"Canım, umumi prensiplerden bahsediyor", "Bir belirli ihtilâli değil, ihtilâlleri anlatıyor" diyemez. A.P. milletvekili sıfatını taşıyan Salt Sina Yücesoyun sözleri zabıtlardan tetkik olunduğunda, maksadı açıkça ortaya çıkacaktır.

Çok A.P. milletvekilinin, kin kusan bu adamı neşeyle, tebessümle, tasvip ederek, sözlerini yürekten paylaşarak, onlarda kendi öz duygularının ifadesini bularak dinlediği hiç kimsenin gözünden kaçmamıştır. Bunların başında Neriman Ağaoğluları, Melâhat Gedikleri, Nihat Kürşatları, Kemal Bağcıoğluları ve onların takımından diğerlerini görmek şaşırtıcı değildir. Fakat A.P. bu A.P. midir, yoksa 27 Mayısın meşruiyetini kabul ettiğini ilân eden A.P. midir? Bu sualin cevabı, A.P. nin Sait Sina Yücesoya tatbik edeceği muameleye bağlıdır. Gerçi AP. nin Grup Başkanı, bu adamın sözlerinin onun şahsi fikirleri olduğunu ve bunların A.P. yi ilzam etmediğini söylemiştir. Fakat bu kadarı, memleketin sağlam kuvvetleri nezdinde A.P. nin iade-i itibar etmesine, hatta A.P. nin Anayasaya samimiyetle inanmış bir parti sayılmasına yetmeyecektir. Aksine, onun için halde ve istikbâle ait olarak bu kuvvetler tarafından düşünülenlere sadece hak verdirecektir, ona güven duymamanın, onun, eline bir fırsat geçse, son derece karanlık tertiplere girişeceğine inanmanın bir yeni sebebini teşkil edecektir. Eğer A.P. Sait Sina Yücesoyun A.P. si ise, 27 Mayısla kurulmuş bizim yeni Türkiyemizde hiç bir şansa malik olmadığım herkesin kafasına iyice yerleştirmesi lâzımdır. Türk milleti, onun sağlam kuvvetleri böyle bir A.P. tarafından yöneltilmeyi hiç bir hâl içinde, hiç bir şart altında kabul etmeyecektir. Bunu kabul ettirtmeye hiç kimsenin gücü yetmeyecektir.

A.P. bu adam konusunda karar alırken bu gerçekleri bilerek, bunları bir iyi düşünerek adımım atmalıdır.

müsbet mütalea vermişti. Gündemde, Adalet Komisyonu tarafından reddedilmiş, iki teklif daha vardı. Bir teklifle bütün 20-21 Mayıs sanıklarının cezalarında indirme yapılması, bir başka teklifle bu idam mahkûmlarının cezalarının müebbet hapse çevrilmesi isteniliyordu. Görüşmelere bunlardan başlanıldı.

Meclis sakin ve huzurlu günlerinden birindeydi. Sıralar hemen tamamile doluydu. Dinleyiciler çoktu. Müzakereler ilgiyle tâkip edildi. Söz almış bulunanlar sadece infazın aleyhinde olanlardı. Sırasıyla Mustafa Erkovan, Osman Bölükbaşı, Seyfi Öztürk, Halil Özmen, Kadri Özek, Kadircan Kaflı konuştular. İçlerinden sadece Seyfi Öztürk müsbet bir talepte bulundu «Mahkûmların infazı ile ilgili oylamalar ayrı ayrı yapılsın» dedi. Sonradan bu görüş hakim oldu. Ötekiler ya edebiyat yaptılar, ya demagoji. İçlerinden en manasızı, her zaman olduğu gibi, Osman Bölükbaşıya ait konuşmaydı. «Atatürk suçları ve hüviyetleri malûm 150 liklerin dahi idamını istememiş ve onları yurt dışı ettirtmekle iktifa etmiştir» dedi. Atatürk gibi General de Gaulle'ü de infaz aleyhtarı gibi göstererek hayli gülümseme topladı.

İnfaz aleyhtarı hatipleri kürsüde Komisyon sözcüsü Mehmet Göker takip etti. Göker bir gerçeği ortaya koydu : «Bunların hiç biri dosyayı tetkik etmemişler» dedi ve dosya hakkında bazı bilgiler verdi.

Bu sırada bir yeterlik önergesi verilmişti. Son söz milletvekiline ait bulunduğu için kürsüye Asım Eren geldi ve o da infazın karşısında vaziyet aldı. Oylama yapıldı. Başkan neticeyi ilân etti :

İştirak : 341
Beyaz : 241
Kırmızı : 51
Yeşil : 45
Boş : 4

Bölükbaşı ve arkadaşlarının talebiyle oylama açık olarak yapıldı. Beyaz oylar infaza taraftar olanlarındır, kırmızılar aleyhte bulunanlarındır, yeşiller müstenkiflerindir.

Böylece, görüşmelerin ilk kısmı bitti. Meclisin idamları müebbet hapse çevirmek temayülünde olmadığı anlaşıldı. Gürültü ve patırdılı ikinci kısımda ise Talât Aydemir, Osman Deniz ve Fethi Gürcanın infazları kabul edildi, Erol Dinçer infazdan kurtuldu. Bu, doğrusu istenilirse, pek çok kimseyi memnun etti.

Pandomima başlıyor

Sıra, infazlarla ilgili bu Hükümet tezkeresine ve buna müsbet mütalea veren Komisyon raporuna geldiğinde havada bir değişiklik yoktu. Komisyondan, eğer bir idam mahkûmunun infazının aleyhinde oy verilirse o mahkûmun durumunun ne olacağı soruldu. Mehmet Göker o kimsenin bir «idam mahkûmu» olarak kalacağını, fakat infazın yapılmayacağını bildirdi. Yani, kanunî statüsünde bir değişiklik olmayacak, fakat hayatı bağışlanacaktı.

Konuşmalara başlandı. Başkan ilk ismi okudu: Sait Sina Yücesoy. Monoton, sevimsiz, sivrisinek vızıltısını ziyadesiyle hatırlatan bir ses kulakları doldurdu. Sonradan Melih Kemal Küçüktepepınar şöyle seslendi : «Bu adam sarhoş vallahi..» Bu teşhis, sesin tonu hakkında bir fikir verebilir. Sait Sina Yücesoyun sarhoş olup olmadığı meçhuldür ama, konuşmasını yazılı okuduğuna göre hareketindeki kasıt aşikârdır. A.P. nin Konya milletvekili konuşmasına şöyle girdi :

"— Muhterem Başkan, Yüce Meclisin muhterem üyeleri! Eğer ihtilâl muvaffak olsaydı, ilk radyo mesajındaki

Meclis idam kararlarının görüşüldüğü celsede
Sap derken saman

İlk icraatı olarak feshettiği B.MM-nin muhterem üyelerini, siyasî partiler ve mensuplarını türlü ithamlar ve indî hükümlerle mahkûm edecek ve tarihe de zulüm ve cinayetlerin yeni örneklerini verecekti. Pek tabii olarak da, kazandığı için hepsi meşru olacaktı. Ama, meşhur suflörler ve komitacılığı ilme tercih edebilen profesörler gene de ortaya atılacaklar ve hazırladıkları.,»

Yücesoyun sözlerinin burası C.H.P. sıralarından gelen gürültüler ve sıra kapaklarının vurulmasından çıkan seslerle kesildi. Fakat hatip devam etti :

«— ve belki de hazır bulundurdukları ve ihtilalin meşruiyetini, mâna ve ruhunu, Atatürk ilkeleriyle olan münasebetlerini, Anayasanın nasıl çiğnendiğini belirten ve sanki ihtilallerin ilmi de varmış gibi bunları ilmî esaslara bağlayan, ilmî metodlarla savunan beyannamelerini İhtilâl Komitesine sunacaklar ve böylece..»

Ama bu sefer, C.H.P. sıralarından gelen gürültüler öylesine arttı ki hatip susmak zorunda kaldı ve Başkanın himayesi başladı. Başkanın müdahalesi şudur :

«— Bir dakika efendim, cümleyi bağlasın. Ne demek istiyor, henüz bilmiyoruz. Arkadaşlar müdahale etmeyin, cümle henüz devam ediyor, ne olduğunu anlayamadık.»

Milletvekilleri, ne olduğunu anlayamayan Nureddin Oku ikaz ettiler :

«— 27 Mayısı inkâr ediyor!»

Başkan devam etti :

«— Sayın arkadaşlar, rica ederim müdahale etmeyin. Kürsüde milletvekilinin söz hürriyeti vardır, söz hürriyetini ketmetmeyiniz. Rica ederim, müdahale etmeyiniz. Arkadaşımız henüz cümlesini bitirmedi, nereye gidiyor belli değil, cümlesini bağlamadı.»

Sonra, Yücesoya döndü ve «Buyurun» dedi.

Yücesoy buyurdu!

İhtilâl anatomisi

Sait Sina Yücesoy aklınca pek parlak bir hile bulmuştu, Bir cümlesinin içine şu ibareyi koymuştu : «İstisnaları hariç». Bunu şu cümlede kullandı : «İster meşru olsun, ister olmasın, ister muvaffak olsun, ister olmasın, ihtilaller, istisnaları hariç, derin ihtirasların, zararlı ideolojilerin milli bünyede indifa etmesinden başka bir şey değillerdir.» Ondan sonra da. hele bir müfrit A.P. linin ağızından çıkrığında beş yaşındaki çocuğun dahi 27 Mayısı kastettiğini anlayabileceği ne kadar itham, isnat, iddia, kötüleme varsa hepsini bir bir saydı döktü ve ihtilalcilere söylemediğini bırakmadı. Sözüm ona ihtilâllerin anatomisini yapıyordu. Ama, 27 Mayısa kin kusuyordu. «Onu yapanlar, onlara hizmet edenler, hazırlayanlar, alkışlayanlar kim ve ne olurlarsa olsunlar gerçek milli menfaatleri düşünemeyen kimselerdir» dedi.

Meclisleri Başkanlar Çileden Çıkarırlar

Nureddin Ok

Bu haftanın başında Meclisin kavgalı celsesini seyredenler, kendilerini bir Agâh Erozanın başkanlık ettiği eski Mecliste sanmışlardır. Böylesine taraf tutan, haksızlığı böylesine belli, bir takımdan istediği, beklediği şeyler bulunduğunu bu kadar açıkça ortaya koyan bir Başkan 196l'den sonra kurulan Mecliste ilk defa olarak görülmektedir. Nureddin Ok, bu, "kaderin cilvesi" B.M.M. Başkan Vekili, görüşmeleri dejenere etmek, herkesi çileden çıkarmak, milletvekillerini birbirine sokmak için elinden gelen her şeyi yapmıştır. Salt Sina Yücesoy ne söylediğini bilmeyen bir kimse olarak konuşmuştur. C.H.P. liler isyan etmekten kendilerini alamamışlardır. Tabii Senatörler açık tecavüz karşısında sinirlerine hakim olamayarak elbette ki bir Parlamentoda cevaz bulunmayan şekilde davranmışlardır. Ama bunların hepsi, nihayet insandır. Beşerdir. Onlara fırsatı, bugün Kayseride bu çeşit marifetlerinden dolayı ceza alıp çile doldurmakta olan D.P. Başkanlarının idaresine eş bir tarzda Meclisi idare etmeye kalkışan Nureddin Ok vermiştir.

1981'den sonra kurulan Meclisin çok kusurları olmuştur. Ama Başkanlık Divanı partizan olmamıştır, İdaresizliklerinden dolayı kavgaları önleyemeyen Başkanlar görülmüştür. Ama hesaplı kitaplı taraf tutan Başkan görülmemiştir. A.P. lisi, Y.T.P. lisi. C.H.P. lisi hep "tarat tutmakta" birleşmişler, bazen bu yüzden kendi partililerini kızdırmışlardır. Fuad Sirmenin Meclisi idare ediş tarzından C.H.P. lilerin tamamı memnun mudurlar acaba? Her A.P. li, Ferruh Bozbeyliye eyvallah mı demektedir?'Katiyen!

Sait Sina Yücesoyun maksadı daha ilk cümlelerinden itibaren anlaşılmıştır. Bunların bir kavgaya sebebiyet vereceği daha ilk kıpırdamalardan itibaren ortaya çıkmıştır. Diyelim ki Başkan bunlara önem vermedi. Vermeyebilir, Ama Salt Sina Yücesoyun kürsüde söylenmesine asla cevaz olmayan sözlerine sıra geldiğinde Başkan hatibe platonik ikazlar yapmakla yetinmiş, buna mukabil reaksiyon gösterenleri terslemeye koyulmuştur.

Evet, tıpkı o unutulmaz Agâh Erozan gibi!

Anlaşılıyor ki ne kabarık, briyantinli saç, ne frak, ne kaytan bıyık bir Meclisi idare etmek için kafi geliyor. Nureddin Ok bir sebepten dolayı asla affedilmeyecektir: Bir güzel âdeti yok ettiği için.

Şimdi bütün temenni, Meclisin hayatında Nureddin Okun bir «istisna" dan ibaret kalmasıdır.

Salondan gürültüler yükselince Başkan Nureddin Ok aynen şöyle diyordu :

«— Efendim, umumî olarak konuşuyor, ihtilâllerden bahsediyor.»

Ama sadece bir takım A.P. sıralarına bakmak Yücesoyun neden bahsettiğini anlamaya yetmekteydi de artmaktaydı bile. İtirazlar kuvvetlendiğinde bu sıralardan cırlak bir de kadın sesi yükseldi, ama o cevabını kestirmeden aldığından çabuk sustu. Yücesoy devam etti. İhtilâli yapanlar piyonlardı. Onları gizli kuvvetler idare etmekteydiler : Komünistler ve Siyonistler.

Fakat Yücesoy afakî kalmayı beceremedi. O ana kadar söylediklerini belki kuru kanun önünde «Umumî konuşma» diye yutturmak kabildi. Ama gittikçe açıldı ve ihtilâlleri tasrih etmeye başladı. Evvelâ, Abdülhamit zulmüne karşı yapılan «İkinci Meşruiyet İhtilâli» ni isim tasrih ederek ele aldı ve onu yapanları en kötü şekilde suçladı. Sonra, Cumhuriyet idaresinin kurulmuş olduğunu söyledi ve 27 Mayıstan bahsettiği inkâr olunamayacak şekilde şöyle devam etti :

«— Fakat ne hazin tecellidir ki ger kuvvet bu sefer de demokratik rejimin imkânlarından ve hürriyet laubaliliğinden faydalanarak millî kıymetlerimizi — her halde Menderes olacak — tahribe, millî müesseselerimizi — her halde Ordu olacak— işgale koyuldular ve bunda da ciddî merhaleler katettikten sonra artık hazırladıkları hazırlıkların tamamlandığı inancı içinde meşum hedeflerine süratle varabilmek için geçmişte olduğu gibi türlü desiselerle yine ortaya sızarak onların temiz ve vatanperver duygularından faydalanma yollarını buldular ve neticesinde görüldüğü gibi aziz ve mukaddes yurdumuzu..»

Gürültüler dayanılmaz hal almıştı. Yücesoy sinsi bir gülüşle şu itirafı yaptı :

«— Ben realiteleri konuşuyorum arkadaşlar, günün içinde yaşadığımız hadiseler..»

A.P. liler hayatlarından ziyadesiyle memnundular.. Yücesoy söylüyordu : 21 Mayıstan dolayı ceza alanlar asıl suçlular değillerdi. Onlar piyonlardı. Asıl suçluların getirilmesi lâzımdı. . Yücesoy, tarihimizde ilerilik olarak ne varsa, Tanzimat Fermanından Nizamî Cedit Ordusunun tesisine her şeyi kökü dışarda ideolojilerin eseri olarak gösterdi. Bunlar, komünizm ile siyonizmdi.

Gem azıya alınıyor

Yücesoy bundan sonra, cüretini büs bütün arttırıp maskesini tamamile attı :

«— 27 Mayıs İhtilâlini Türk Ordusu yaptı. Ve muvaffak oldu. Kahramanlar diye çılgınca alkışladık. Netice : Başta İhtilâlin öncüleri olmak üzere Ordu parçalandı. Birbirlerine zıt zümreler doğdu. Şerefli ordu politika çamuruna bulandı ve milletle arası bozuldu.»

Gürültüler gürültüleri takip ediyor, fakat Başkan hatibi değil müdahale edenleri susturmaya çalışıyor, onlara çatıyoıdu. Bir ara «27 Mayısla alâkası yok, kendi fikriyatından bahsediyor» dedi. Ama sözlerinin şaheseri şu oldu : Abdurrahman Altuğ Yücesoyu kastederek «Bu adam neler söylüyor, sayın Başkan» dedi. Sayın Başkan bir köpürdü, bir köpürdü. Aynen şöyle haykırdı :

«— Oturun yerinize rica ederim. Bir milletvekiline adam diye hitap edemezsiniz. Oturun yerinize rica ederim. Nasıl bir arkadaşınıza bu adam hitabını yaparsınız.»

Sonra «adam»a döndü ve sükûnetle şöyle dedi :

«— Buyurun!»

Bu sırada Yücesoy şunları söylüyordu :

«— İhtilâlleri yapanlar ne kahraman Türk Ordusu ve ne de onun şerefli subaylarıdır. İhtilâlleri yapanlar aziz yurdumuza, müesseselerimize yuvalanmış ve maskelenmiş dış ideoloji uşaklarıdır. Burada şerefli Türk subayının kabahati ise politika bilmemek, maskeli uşakları tanıyamamak ve onların zehirli yalanlarına, telkinlerine inanmaktan, yani şerefli ocağından, ecdat otağı kışlasından dışarı çıkmasından ibarettir."

Konuşmanın bitmesiyle beraber ilk kavganın kıvılcımı Hakkâri milletvekili Ahmet Zeydanın Yücesoy üzerine yürümesiyle başladı. Sonra, holde, Tabiî Senatörlerle A.P. lilerin meydan kavgası bunun tuzunu ve biberini teşkil etti..

Akisler

Yücesoyun çıkışı, onun Başkan tarafından konuşturulması ve bilhassa AP sıralarından red değil, tasvip sedaları gelmesi bütün yurtta ve bilhassa memleketin sağlam kuvvetleri üzerinde inanılmaz tepki yaptı. AP bu ihtiyatsız hareketle bir anda, tekrar şüphe ve güvensizlik duygularını üzerinde toplayıverdi. Halbuki bu arada bazı puvanlar almıştı, 27 Mayısa bağlı teşekküller bunun üzerine seslerini (kuvvetle yükselttiler.

İşin acı olan tarafı şudur ki Meclis kürsüsünde konuştuğu için Sait Sina Yücesoy teşrii dokunulmazlığın aşılmaz zırhı arkasındadır. Tabiî Senatörlerin hadise çıkarmaktan kendilerini alamamalarını bu halin doğurduğu bir hırsın neticesi saymak lâzımdır. Yoksa, Meclis koridorlarını muharebe meydanına çevirmenin de tasvip edilir bir tarafı olmadığında herkes müttefiktir.

Hükümet müzakereleri takip ediyor

Tam ekseriyet

Kavgaya Tabit Senatörler safında karışanlardan biri bu haftanın sonunda şöyle dedi :

«— İnsan çıldırır. Adam çıktı, hiç fütursuz bizi, subayları, orduyu komünizme ve siyonizme hizmet etmiş olmakla suçladı, 27 Mayıstan yana kim varsa hepsini çamurlara buladı. Başkan da aldırmadı. Peki, ne yaparsın bu adama ? Var mı yapacak bir şey?.»

Vergiler

Hedefe doğru . .

Haftanın ortalarında çarşamba sabahı toplanan CHP grubunda Başbakan İsmet İnönü yeni vergi kanunları ile ilgili olarak kısa fakat son derece açık bir konuşma yaptı ve sözlerini söyle bitirdi:

«— Son olarak söyliyeyim. CHP Grupu da bu reformlar aleyhinde olursa, bu hükümete güvensizlik olacaktır.»

Bu sözler, İnönünün görüşünü kesin olarak aksettirmekte ve bu konuda en ufak bir tâviz vermeden reformların üstesinden gelmeğe kararlı olduğunu açıkça ortaya koymaktadır.

Ferit Melenin reform kanunlarını açıklamasından bu yana çeşitli çevrelerde çeşitli tepkiler görülmüş, yeni kanunlarla ilgili olarak her kafadan başka ses çıkmıştır. Bu tenkidlerin sahipleri mensubu bulundukları kamplara göre türlü türlü havalar çalmaktadırlar. Meselâ bir AP milletvekilli veya senatörü vergi mükelleflerinin kazançları ve ödedikleri vergi miktarlarının halkoyuna açıklanmasından yakınırken, nispeden sol temayüllü olanlar yeni kanunların sosyal adalet ilkelerini gerçekleştirmekten uzak olduğunu ileri sürmekte, oportünist politikacı tipi ise sırf kendisi için yatırım yapmak amacıyla kanunların fakir halka gene ağır yükler tahmil edeceğini iddia etmektedir. Ancak bütün bu uç görüş mensupları bir noktada, verginin iç finansman yönünden zarureti hususunda birleşmektedirler. İşte vergi reformunun gerçekleşmesinde İsmet Paşanın hareket noktasını bu teşkil etmektedir. Yeni kanunlar bir emek mahsulüdür. Uzun bir süre devam eden çalışmalardan sonra büyük bir titizlik gösterilerek hazırlanmışlardır. Kanunların memleket gerçeklerine uygun olması için mümkün mertebe dikkat gösterilmiştir. O halde tenkidler hangi cepheden ve hangi menfaat gruplarından gelirse gelsin, reformlar mutlaka gerçekleştirilecektir. Yapılacak tek şey her türlü politik yatırım ve oy endişesinden, uzak, doğru olarak bilinen yolda devamdır. Nitekim İsmet İnönü gerek Hükümet Başkanı ve gerekse de CHP Genel Başkanı olarak istikametini bu hedefe gidecek şekilde çizmiş ve son grup toplantısında:

İhsan Gürsan
Beylik sözler

«— CHP olarak bütün güçlükleri göze alarak, reformlara sahip çıkacak mıyız, çıkmayacak mıyız? Reformlar meselesinin CHP olarak ele alınması, memleketin selâmete , çıkarılması gayretidir. Bunda mutlaka muvaffak olunacaktır» diyerek, görüşünü açıkça söylemiştir.

Damdaki kediler

Yeni vergilerin Parlâmento koridorlarında akisleri, doğrusu mahalle kahvelerindeki sohbetlerden farksızdır. Konuşmalar genel olarak «Vallahi kardeşim, bilmem ki» sözleriyle başlamakta ve «gene fakir halk, gaz, motorine zam... Yazıkbu millete» edebiyatıyla sona ermektedir. Ancak bu arada hemen bütün politikacılar yeni bir hal çaresi vermemekte olağanüstü bir titizlik göstermektedirler. Kendilerine kanunların hangi kısımlarının kusurlu veya yetersiz olduğu sorulduğunda arkasına sığınılan slogan da tektir:

«— Vallahi, henüz kanunları görmedim ama, işittiğime göre.. Canın ne var bilmeyecek? Gene fakir halk eziliyor işte.»

Bu sözler sadece herhangi bir milletvekili veya senatöre ait olsa, gene bir hoş görülecek taraf bulunabilir. Yahut hiç değilse her politikacının ekonomi bilmesi şart değildir. Ama böyle tenkidler bir parti başkanının, hem de Türkiyede bir buçuk yıl hükümet etmiş bir partinin Genel Başkanının ağzından çıkarsa, üzerinde önemle durmak gerekir. YTP Genel Başkam Fahrettin Kerim Gökay, haftanın başlarında Salı sabahı yaptığı bir basın toplantısında kendisine bu derginin bir muhabiri tarafımdan, yeni vergi kanunları hakkında ne düşündüğü sorulduğunda, gene gazdan, motorinden, zamlardan bahsetmiş ve sonra da hiç beklenmiyen bir cevapla oturup, İstanbul Vali ve Belediye Başkanı iken fakir halk için Mersinden nasıl kilosu 50 kuruşa bir kamyon dolusu Yafa portakalı getirttiğini, Teksimde domates sattığını anlatmağa başlamıştır. AKİS mensubu bu sözlerle kendi sorusu arasında bir ilgi bulamamış ve sorusunu tekrarlayınca gene Gökayın düzenlediği tanzim satışlarını ve Migros teşkilâtının faydalarını dinlemeğe mecbur kalmıştır.

Gökay daha sonra koridorlarda gezinirken vergiler hakkındaki görüşlerini söyle özetlemiştir.

«— Gaza, motorine zam yapmakla vergi olmaz. Biz bir finansman açığı olduğuna ve bunun ancak vergi yoluyla kapatılabileceğine inanıyoruz. Ama vergilerin tatbikatında Hükümetle aynı fikirde değiliz.»

Kendisine «Peki o halde ne yapılmalıdır?» diye sorulduğunda ise Gökay gülümseyerek:

«— Artık oradını ben bilmem. Bu, teknik adamları ilgilendirir. Gazı vesika ile mi dağıtırlar ne yaparlar? Bu kendilerini ilgilendirir» demiştir.

Vergilerle ilgili olarak AP li milletvekili ve senatörlerdeki reaksiyon YTP li politikacılara kıyasla daha akıllıcadır. Bunlar, hiç değilse önce yeni kanunları henüz okumamış olduklarım iyice belirtmekte ve böylece kıracakları potları peşinen mazur gösterdikten sonra «gaza, motorine zam» edebiyatına başlamaktadırlar. Vergi kanunlarının tenkidi AP de İzmir milletvekili İhsan Gürsana verilmiş bulunmaktadır. Gürsana göre yeni kanunları iki bakımdan mütalâa etmek gerekir:

1____Vergi kanunlarının çağdaş telâkkilere göre anlam ve fonksiyonları.

2 — Hükümetin vergi politikasına temel olan kalkınma plânının esaslarına ve ilkelerine göre tetkiki.

Kanunlar, birinci maddenin ışığı altında tetkik edilecek olursa, Gürsana —Bu konuda Gürsanın görüşü AP nin görüşül demektir— göre tasarıların hiçbirisi vergi reformu niteliğinde değildir. Gelir, arazî, bina, arsa, savunma, akaryakıt ve gider vergilerinde yapılan değişiklikler ne ekonomik hayatın gelişmesine hizmet edecek ve ne de sosyal düzenin gereklerine intibakı sağlayacak yapıcı, teşvik edici tek bir hüküm dahi getirmemektedir. Bina, arazi, iktisadî buhran, savunma vergilerinde ise sadece bir takım zamlarla iktifa edilmiş, reform çerçevesi içinde mütalâa edilebilecek en küçük bir değişiklik dahi yapılmamıştır. Zira! kazançların vergilendirme ölçüleri objektif değildir. A-

Son Havadis

İşadamları «Vergi zammı için Hükûmet fikrimizi sormalıydı» diyor

Mükellefin tanımadığı vergiler

yürümez

Bugün piyasada vergilerin yapacağı dalgalanma dar gelirliyi sıkıntıya sokacak

Son Havadis gazetesinde vergilerle ilgili başlık

"Efendini söyle, kim olduğumu söyleyeyim!"

karyakıta yapılan zamlarda Hükümet tarafından gerekçe olarak ileri sürülen sebepler de tatmin edici olmaktan uzaktır. Vergi mükelleflerinin afişe edilmeleri ise endişe verici, ürkütücü bir tatbikat şeklidir.

Gürsana göre yeni kanunlara ikinci maddede belirtilen açıdan bakıldığı takdirde de tasarıları bir reform niteliğinde görmeğe imkân yoktur.

Ancak Gürsan, bütün bu tenkidierine rağmen bazı konularda körü körüne muhalefet göstermenin yerinde olmadığını ifade etmektedir. Meselâ" henüz hazırlık safhasında olmakla beraber Belediye Gelirleri Kanunu, Emlâk Vergisi Kanunu ve Mali Tevzin Kanunu tasarıları Gürsana göre İslaha muhtaç vergi sahalarına birer yenilik getireceklerdir ve gerçekten birer reform niteliğindedirler.

Yeni vergi kanunları ile ilgili en kaliteli tenkidler şüphesiz Devlet Plânlama Teşkilâtı tarafından yapılmaktadır. Plânlamacılara göre, 1964 yılı plânlı kalkınma için son şanstır ve bu şans eldeki bütün imkânlardan faydalanılarak kullanılmalıdır. Plânlamacıların bu kanunlarla ilgili olarak ileri sürdükleri görüsün en önemli noktası vergi gelirlerinin, yıllık millî gelir artısını takip edebilecek bir sisteme bağlanmasıdır. Buna göre vergi gelirlerinin her yıl, bir önceki yıla nispetle yüzde 10 oranında artması gerekmektedir. Ancak bu şekilde her yıl biraz daha artan finansman ihtiyacı karşılanabilecek ve plânlı kalkınma gerçekleşecektir. Ancak mevcut kanunların değil yüzde 10 oranında bir artış sağlaması, vazedilişleri sırasında öngörülen miktarda bir gelir sağlaması dahi, hiç değilse şimdilik imkânsızdır. O hal de her yıl için finansman ihtiyacını karşılamak üzere yeni vergilere gidilmesi gerekecektir ki, bu da imkânsızdır. Yapılacak tek şey kanunları gerçeklere uygun bir sistem dahilinde vazedebilmektir..

C. H. P.

Vay, benim köse sakalım!

Bu hafta Mecliste, her halde CHP liler için eğlenceli sayılmayacak bir hadise cereyan etti.

Bir önceki hafta Cuma günü, CHP Grupu Başkan Vekili Fethi Çelikbaş Meclis Başkanlığına bir önerge verdi ve Siyasî Partiler Kanununun her toplantı günü konuşularak bir an önce çıkarılmasını istedi. Önergenin altında CKMP ile YTP den de iki imza vardı. AP liler buna pek şaştılar. Şaşkınlıkları geçtikten sonra da yaygarayı bastılar.

Meclis içinde işlerin süratli yürümesi ve bu arada Anayasanın zorladığı kanunların bir an önce çıkması için bütün partilerin imzaladıkları bir protokol hazırlanmıştı. Bu protoikola göre, haftanın bir günü normal kanunlara, diğer günleri ise öncelik ve ivedilikle görüşülmesi gereken kanunlara ayrılmıştı. Bütün partiler bu hususta mutabakata varmışlardı. Şimdi Çelikbaş ayrı bir türküyle kargılarına çıkıyordu.

Aslında, hakkı olan AP dir. Zira madem ki böyle bir protokol vardır, yapılacak iş o protokole imza basmış olan bütün partilerle anlaşıp bir ortak neticeye varmaktır. Zaten «Grup İdarecisi» olmak da bu icabın neticesidir. Gruplar kendi aralarında temas edeceklerdir. Gruplar Hükümetle temas edeceklerdir. Parlamentoda iiler yürüyecektir. A.P. bir tadsız sürprizle karşılaşınca boyun eğmedi ve maraza çıkardı. Sonra da, adamlarını toplayıp celseyi terketti. Onlar gidince Mecliste ekseriyet kalmadı, sadece Siyasî Partiler Kanunu değil, hiç bir şey görüşülemedi, toplantı dağıldı.

Bir kör döğüşü

Pazartesi günü itiraz AP den geldi. AP önergesinde, ilk protokol hükümlerine Dağlı kalınması isteniliyordu. Bu defa, buna CHP İller karşı çıktılar. Ortada bir, «Grup Prestiji» meselesi mevcuttu ve CHP —tüküren Çelikbaş da olsa— tükürdüğünü yalamamak niyetindeydi. Nitekim Emin Paksüt —CHP nin, Partiler Kanunu tasarısında sözcüsüdür— söz istedi ve meselenin ehemmiyetinden bahsetti. Partilerin kendilerine bu kanunla bir çekidüzen vereceklerini, kanunun bir an evvel Meclisten geçmesinde fayda bulunduğunu ifade etti. AP liler gene ayağa kalktılar. Görüşmeler gene aksamağa başladı. Bunun

Kulağa Küpe

İşe göre adam!

Ne ise, bizim yüzü istikbale çevrik, dinamik ve reformcu C.H.P. nin Meclis Grupu kendi Başkanını seçti:
Milâdi Beyazıt!

Sistemin Temel Taşı

Demokratik rejimin temeli devlet adamıdır. Gerçi her sistemde devlet adamı bir hayatî unsurdur. Ama kapalı rejimlerde devlet adamları bir çeşit zırha sahip olduklarından dolayı kusurlarının, zaaflarının, eksiklerinin göze çarpması uzun sürer, çarpar çarpmaz da onlar için tehlike teşkil etmez. Adam bir süre daha yerinde kalır, ondan sonra beline öyle bir tekme yer ki bir daha iflah olmaz. Bu da, kapalı rejimin devlet adamı bakımından handikapıdır.

Devlet adamı yetiştirilmek ister. En büyük kabiliyetler bile önce elinden tutulmaya muhtaçtır. Eğer bir memlekette devlet adamı kumaşından kimselerin elini sadece şans tutarsa, o memleket bir devlet adamı enflâsyonuyla asla karşılaşmaz. Devlet adamı enflasyonu ne demek, bir partiler koalisyonu bahis konusu oldu mu en inanılmaz kimseler herkesin hayretten bir karış açık gözleri önünde Bakanlık veya Meclisler başkanlığı koltukları gibi koltuklara otururlar. Ancak oradan, Allah'tan pek kısa bir zamanın sonunda düştüklerindedir ki herkes "Yahu, bizde neden adam yetişmiyor?" sorusunu kendi kendisine sorar.

Bunun sebebi adam yetiştirilmemesidir ve doğrusu istenilirse milli iradenin, hele bizim toplumumuzun hususiyetlerine ve eksikliklerine sahip memleketlerdeki milli iradenin daima en doğru kimseyi kendisine temsilci yaptığını söylemek imkânının olmayışıdır. İngilterede bir kimse Bakan olmak için, Parlâmentoya seçildikten sonra bir uzun süre adeta bir Bakanlık Stajı geçinir. Oxford'tan veya Cambridge'ten mezun bulunduğu ve İngiltere bâr büyük siyasi ananeye sahip olduğu halde. ,

Bizde durum bu mudur?

O halde, hem sistemin ve hem de memleketin bünyesinden gelen bu aksaklığı mutlaka düzeltmek lâzımdır. Seçimlerde, hele yoklamalarda rakiplerin birbirlerine karşı hangi silâhları kullandıkları bir hatırlanacak olursa Merkez Kontenjanlarının lüzumu kendiliğinden ' ortaya çıkacaktır. Partileri, hiç olmazsa bir belirli nisbet dahilinde ve tabii suiistimali güç hakları Merkezlere tanıyarak birer kapalı tarikat halinden kurtaramazsak devlet adamı sıkıntımız her geçen gün biraz daha artacaktır ve en sonda hiç kimseyi bulmak imkânı kalmayacaktır. Bugün, özel hayatında sahiden bir kıymet olan kaç kişi, istisnaların ve politika aşkı bir defa yüreğine düşmüş olanların haricinde, yoklama mücadelesini, seçim mücadelesini göze alarak siyaset hayatına atılmaya heves etmektedir?

Böyle konularda demagoji yapmak, milli iradenin en iptidai şeklinin türküsünü söylemek, vatan-millet edebiyatı yapmak veya bir takım tekerlemelerle konulması istenilen - belki rejimimiz bakımından en önemli - usulü kötülemek kolaydır. Ama şu anda muhtaç bulunduğumuz kimseler gerçekçi gözlerle memleketlin, milletin, toplumun manzarasına bakacak ve onun icabım yapacak kadar cesur olanlardır.

Bu icap, milli iradenin eksiğini memleketi idare edecek takımlara bazı yetkiler, imkânlar vererek tamamlamaktır.

üzerine CKMP Grup Başkan Vekili Cevat Odyakmaz tarafından Meclis Başkanlığına bir takrir verildi. Odyakmaz önergesinde, bu celsede, başlanılmışken, Partiler Kanununun görüşülmesini, ilerki celselerde ise haftada bir gün bu işe devam edilmesini istiyordu.

Paksüt, bu önergeye de itiraz etti. Evvelce verilmiş Grup Önergesi vardı. Bu önergeye göre CHP Grupu, Partiler Kanunu Tasarısının öncelikle görüşülüp bitirilmesinde fayda görüyordu. Ama Paksütten sonra kürsüye gelen CHP Grup Başkan Vekili Fethi Çelikbaş, CHP li milletvekillerinin şaşkınlıktan bir karış açık ağızları önünde, büyük bir serinkanlılıkla CKMP önergesini savundu ve adeta, bir evvelki önergeyi imzalayan kendisi değilmiş gibi konuştu.

CHP Grupu, oylamaya geçildiğinde tam manasıyla bir şaşkınlık havasına girdi. Hiç bir milletvekili, hangi istikamette oy kullanacağını bilmiyordu. Grup idarecileri sıralar arasında dolaşıp telkinlere başladılar. Mesela Coşkun Kırca «kırmızı oy vereceğiz» derken, Mehmet Sağlam «beyaz oy kullanın» diyordu. Hükümetten gelen bir teklif ise, işleri daha da karıştırdı. Maliye Bakanı Melen, verdiği başka bir önergede, öncelik ve ivedilikle bazı mali kanunların görüşülmesini, sonra da diğer tasarılara geçilmesini talep ediyordu.

Melenin önergesi AP liler tarafından sevinçle karşılandı. Hükümet ile CHP Grupu arasındaki bu birbirinden habersizlik, Muhalefetin pek hoşuna gitmişti. Nitekim AP sözcüsü Turhan Bilgin, söze, Hükümete teşekkürle başladı ve Hükümetin arzu ettiği yönde oy kullanacaklarını bildirdi. Çelikbaş bu defa da, sıralar arasında adamlar dolaştırarak Hükümet teklifinin desteklenmemesini telkin ettirdi. Ancak, Grupta moral namına bir şey kalmadığından, her CHP li kendine göre oy kullandı. Neticede AP nin dediği oldu ve Hükümet, Muhalefetin desteğiyle, Çelikbaşa rağmen, önergesini: kabul ettirdi!..

Fethi Çelikbaş

Brree brree.. Ne taktisyen!

Öp babanın elini

Ertesi sabah CHP Grupu toplandı. Gündem dışı Suphi Baykam söz aldı ve böyle bir idareyle CHP Grupunun reformcu bir azınlık hükümetini nasıl destekleyebileceğini sordu. Grupun birbirinden, Hükümetin Gruptan, idarecilerin hiç bir şeyden haberleri yoktu. Halbuki kurulan sistemin temel taşı bu CHP Grupuydu.

Baykamın tarizlerine hedef teşkil eden CHP Grup Başkan Vekili büyük bir umursamazlıkla şöyle cevap verdi:

«— Arkadaşımızın Grup Yönetim Kurulundan şikayeti varsa, bunu bir "özlü soru olarak getirir, görüşürüz!»

Baykam yerinden seslendi :

«— Şikâyet değil, ikaz, ikaz.. Beri im burada bulunmamın sebebi bu lur!»

Sonra Grup öteki Başkan Vekilinin seçimine geçti.. ve ikinci turda 94 oyla Kemali Beyazıtı seçti!

Şimdi CHP Grupunu Fethi Çelikbaşla Kemali Beyazıt yönelteceklerdir.

Türk-İş

İşçinin yeni yolu

Bursanın meşhur Ahmet Vefik Pasa Tiyatrosunun koltuklarında oturmakta olan dinleyicilerden kısa boylu, boz renkli, boz bıyıklı genç yerinden hırsla bağırdı :

«— Peki, biz konuşmayacak mıyız? Bize cevap hakkı yok mu? Biz muhalefetiz, cevap vermek isteriz.»

Salonda oturanların başları birden, boz bıyıklı genç adama çevrildi. Çalışma Bakanı Ecevit konuşmasına gayet sakin devam ediyordu. A.P. li Gök han Evliyaoğlunu, yanında oturan Fethi Tevetoğlu ile İhsan Sabri Çağlayangil teskine çalıştılar. Az ilerde ise, gene AP nin müfrit milletvekillerinden §adi Pehlivanlıoğlu, tek başına oturduğu yerden müdahele için fırsat kolluyordu.

Türk-İşin Genel Kurul toplantısı, ufak tefek müdahaleler bir tarafa bırakılırsa, son derece olgun bir hava içinde başladı.

Açış konuşmasını Seyfi Demirsoy yaptı. Daha sonra faaliyet raporu okundu. Gerek açış konuşmasında, gerekse raporda kullanılan dil AP lî müşahitlerin sinirlenmelerine sebep oldu. Zira her ikisinde de, yeni kurulan Hükümetin bîr reformcu hüviyet taşıdığı ifade ediliyor, türk işçisinin bileğiyle ve kafasıyla bu reformlara yardımcı olacağı ilân ediliyordu.

Gerçek şudur ki, türk işçileri memleket meselelerine tam manasıyla girmişlerdir. Büyük bir çoğunluk, sağduyunun sesine uyarak, memleket için kurtuluş yolunun düzenli bir sosyal ve ekonomik kalkınma olduğuna inanmakta, bundan dolayı da bir talkım reformların gerçekleşeceğini vaadeden Hükümetin yanında yer almaktadır. Bu mantığın hakimiyetidir.

Nitekim, sendikalar olarak Hükümeti destekleyen işçiler seçmen sıfatıyla şahıs olarak oy sandığı basına gittiklerinde halen daha ziyade AP ye temayül göstermekte, böylece menfaatleriyle hisleri arasındaki mücadelede şimdilik ikincilerin ağır basmasını önleyememektedirler. Ama bunun bîr intikal devresinin hususiyeti olduğunu CHP liler de. AP liler de bilmektedirler ve birincilerin kendilerine güveni, ikincilerin ise endişesi bundan doğmaktadır.

Gerçekten de AP nin, eskinin tesirinden kurtulamayan ve bu yüzden karşıt fikirlerle hareket, edip emniyetsizlik gösteren bir başka grup üzerinde spekülasyon yaptığı Türk-İşin bu Bursa toplantısında ortaya çıktı,

İpte cambazlar

Çalışma Bakanı Bülent Ecevit kürsüye geldiğinde işçiler, kendilerinden yana olduğunu bildikleri Bakanlarını samimi bir hava içinde, alkışlarla karşıladılar. Ecevit uzun bir konuşma yaptı ve türk işçisine sağlanan haklardan bahsetti. Ancak, işçiye sağlanan hakların, meseleyi halletmediğini de sözlerine ekledi ve topeyekûn bir sosyal düzenin sağlanması için işçinin artık kendilerine yardımcı olması zamanının geldiğini ifade etti.

Ecevit bunu şöyle özetledi :

«___Toplumu kendinize gücendirerek değil, toplumu kendinize güvendirerek aldığınız haklarla siz, türk toplumunda fışkıran yeni bir güç kaynağı oldunuz.»

Vergiler bahsine geçerek AP lilerin nasırına basan Ecevit, yapılan yalan yanlış propagandanın aleyhinde konuştu. Gerçekler gün ışığına çıkınca, yalanın suratlarda nasıl bir şamar gibi patlıyacağını belirtti. İşçiler Çalışma Bakanının konuşmasını beğendiler ve kürsüden inerken, kendisini ayakta alkışladılar, ayrıca, bir de buket takdim ettiler.

Bülent Ecevit
"Bizim Bakan"

Ecevitten sonra amerikalı sendikacı Mr. Brown ingilizce bir konuşma yaptı. —Brown 1952 yılında Türkiyeye gelen ve zamanın iktidarı tarafından, solcu olduğu idiasıyla Türkiyeyi terke mecbur olan tanınmış bir sendikacıdır ve solcu olmak bir tarafa, antikomünist faaliyetleriyle şöhret yapmıştır—

Mr. Brown'ın konuşması tercüme edildi. Brown, konuşmasında, işçilerin Türkiyede yeni haklara kavuştuklarını gördüğünü, hele yeni Hükümetin sosyal gelişme anlayışının geri kalmış memleketlere örnek olarak gösterilmesi gerektiğini belirtti. Brown'dan sonra Gökhan Evliyaoğluna söz verildi.

Evliyaoğluna söz verilmesine sebep, kendisinin öğleden evvelki oturumda yaptığı taşkınlıklardır. Başkanlık Divanı meseleyi inceledi ve AP lilere söz verilmesini uygun buldu. Aslında toplantıda sadece davetliler konuşacak, diğerleri dinleyecekti. AP adına davetli olan da sadece, AP Bursa Senatörü İhsan Sabri Çağlayangildi. Davetsiz misafir Evliyaoğlu söze, Bülent Ecevite çatmakla başladı. Sonra yaylım ateşini genişletti. Bir ara ağzından, politikacıların her şeye kaadir oldukları, gerekirse demokratik rejim uğruna işçilerin haklarında kısıtlama bile yapılabileceği şeklinde bir söz kaçırdı. Sonra daha açıkça şöyle dedi :

«— Reformları gerçekleştirmek için, yürütmek için, Parlâmento dışında baskı yapmağa kimsenin hakkı yoktur!»

Evliyaoğlunun. «dışardan baskı yapanlar» dan kastettiği, sosyal haklarını talep eden işçilerdir.

Evliyaoğlundan sonra Tevetoğlu, ağırlık noktasını milliyetçilik ve antikomünizmin teşkil etiği, bir konuşma yaptı.

Asıl sivri konuşma ise İhsan Sabri Çağlayangil tarafından yapıldı. Çağlayangilin konuşması o derece sivriydi ki, işçilerin arasından ikaz nidaları yükselmeğe başladı. Nitekim sabrı taşan Zonguldak Maden İşçileri Sendikası Balkanı Mehmet Alpdündar ayağa fırladı ve :

«— Burası ocak kongresi değil! Ocak kongresine çevirdin, yeter artık!» diye bağırdı.

Salonu terkeden işçiler oldu. Bazı işçilerin ise Alpdündara hücum etikleri görüldü. Ortalık birden karıştı. Kabinenin genç Bakanları ortalığı yatıştırmağa çalıştılar. Hüdai Oral, Muammer Ertem ve Şeref Bakşık birer konuşma yaparak işçileri, her türlü hissi davranıştan kaçınmağa, sağduyu ile harekete davet ettiler.

Türk-İş kongresi devam etmektedir

Y.T.P.

Bir "doktrin" eksikti!

Y.T.P. de bundan bir süre önce 13 milletvekili ve senatörün toplu istifalarıyla başlıyan yaprak dökümü Alicanın bütün gayretlerine rağmen birer ikişer kişilik kopmalarla gecen hafta da devam etti. İstifalar artık olağanüstü birer olay olmaktan çıkmış

ve henüz yönünü bulamamış bîr par» tinin tabiî fireleri olarak karşılanmağa başlamıştı ki Başkentin politika çevrelerinde yepyeni bir haber duyuldu : Alican Y.T.P. Genel Başkanlığından ayrıldı!

Böyle bir haber doğrusu hiç beklenmiyordu. Zira Alicanın etrafını saran grup, bütün bu istifalara rağmen bildikleri yoldan şaşmıyacaklarını, Y. T.P. nin şahıslarla kaim olmadığını söylüyorlardı. Başkentli gazeteciler bu ani ayrılışa hiç bir anlam yeremediler. Önce haberin doğruluk derecenini araştırdılar. Bunu, Alicanın ağzından tevsik ettikten sonra da olayın altında yatan asıl istifa gerekçesini çözmeye çalıştılar. Ama gerek Alican ve gerekse diğer partili milletvekili ve senatörler ser verip sır vermemekte ısrar ediyorlardı. Hepsi de adeta ağız birliği etmişçesine bir tek gerekçe üzerinde durdular:

«— Alican yorgundur. Biraz dinlenecek ve bu arada partinin ekonomik doktrinini hazırlayacaktır.»

İleri sürülmekte olan bu gerekçe, aslında bir parti liderinin tara fiyaskosunun halkoyundan gizlenmesinden ibarettir ve Y.T.P. li milletvekili ve senatörlerden büyük bir kısmı gerçekten meselenin içyüzü hakkında en küçük bir fikir sahibi değildirler. Zira bunların bir kısmı yeni doktrin hikayeleriyle uyutulmakta. Alican kliğinden kopmuş olan diğer bir kısım Y.T. P. liye ise bu konuda izahat vermek dahi lüzumsuz addedilmektedir. Nitekim haftanın başlarında Pazartesi günü, bu ikinci grupa mensup milletvekillerinden Adnan Aral Alicanın istifası ile ilgili olarak kendisine sorulan bir soru üzerine dayanamamış ve:

«— Vallahi işin aslını ben de bilmiyorum. Zaten sorsam da söylemezler» demiştir.

Eski **ağıza yeni taam**

Alicanın bir süre için Y.T.P. Genel başkanlığından ayrılma meselesi bundan bir süre önceye, Üçüncü Koalisyon Hükümetinin kurulmasına tekaddüm eden günlere kadar uzanmaktadır. Gerçi Alican daha önce de bir kaç defa partili arkadaşlarını Genel Başkanlık görevinden ayrılmakla tehdit etmiştir ama asıl ciddi söz. Y.T.P. nin A.P. ile bir koalisyona gidip gitmeyeceği meselesi görüşülürken ortaya atılmıştır.

Üçüncü Koalisyon Hükümeti kurulduktan sonra Y.T.P. içindeki hoşnutsuzluk her geçen gün biraz daha arttı. Basta Adnan Aral olmak üzere bir grup milletvekili ve senatör Y.T.P. ye daha ilerici bir tutum vermek için

F. Kerim Gökay — Ekrem Alican
Mart içeri, pire dışarı

çabalarken Rıfat Öçten ve arkadaşları da A.P. ile girişilen taviz yarışında partinin çok geri kaldığını ileri sürüyorlar ve Alicana A.P. ninkine benzer bir politika tavsiye ediyorlardı. Alican ve Yardımcısı Yusuf Azizoğlu ile idareciler kliğinin diğer yönelticileri ise her iki tarafı da hoş tutmağa çalışıyorlardı. Ama bu iki taraflı politika her iki tarafı da tatmin etmekten uzaktı.

Neticede, partide A.P. ye mütemayil olan uçtan kopmalar başladı. İlk 13 kişilik istifa hareketini diğer kopmalar takip etti. Böylece Y.T.P. nin bir kanadı gitti.

Eğer Alican, her hangi bir konuda bir fikri olan bir lider olsaydı bu temizlik Y.T.P. ye sadece sıhhat kazandırırdı. Düşünmek lâzımdır, bir parti için bir Aydın Yalçından kurtulmak az talihlilik midir? Ama Alicanın lider olarak kalması ihtimali öteki kanadın da gözünü haklı olarak korkuttu. Zira bu kadar kaprisli bir adamın idaresinde mutlaka öteki kanat da az zamanda ikiye ayrılacak, sonra o ikiden biri gidecek, ama geriye kalan bir tekrar ikiye bölünecek, onun biri gidecek, öteki bir yeniden ikiye bölünecek, en sonda bir Alican ve bir de yâr-i ve fakârı Raif Aybar kalacaklar, Raif Aybar da dayanamayıp çektikten sonra sıra Alicanın kendisinin ikiye bölünmesine gelecekti. Bunu bertaraf etmek için tek bir çare kalıyordu: Alicanı Genel Başkanlığından fiilen uzaklaştırmak

Ancak bu ayrılışı iyi bir şekilde kamufle etmek lâzımdı. Mızrağı çuvala sığdırmak için bulunan formül ekonomik doktrinin yenilenmesi oldu. Zaten kongrede delegelerin önüne bu istifaları hoş gösterecek yeni bir hava içinde çıkmak gibi bir mesele de vardı. Genel Başkan o zaman kürsüye gelecek ve «Bu parti ileri bir partidir. Bizi geriye çekmek istiyenlerin ayrılmaları normaldir» diyecekti.

Bu hava içinde geçen haftanın sonlarında Cumartesi günü toplanan Genel İdare Kurulunda Alicanın istifası, 1 aleyhte, 3 çekimser oya karşı 10 lehte oyla kabul edildi. Fakat kurul üyeleri bu arada bir başka çetin problemle daha karşı karşıya kaldılar- Tüzüğe göre normal olarak Alicanın yerine gelmesi gereken Genel Başkan Yardımcısı Yusuf Azizoğlu idi. O da görevinden ayrılmak istediğini —bu şartlar altında Y.T.P. de Genel Başkanlık koltuğuna oturmak gerçekten büyük bir cesaret işidir— bildirmişti. Üstelik Azizoğlu da yeni Y.T.P. için her halde biçilmiş kaftan değildi. Neyse ki imdada. Fahrettin Kerim Gökay yetişti.

Gökay yeni görevine başlaması sebebiyle haftanın başlarında yaptığı bir basın toplantısında gülümseyerek:

«— Prensibimiz harekettir. Hareket etmeyen düşer» dedi.

Bakalım bu hareket, **Y.T.P.** nin yok olan oylarına bir bereket getirebilecek midir?

KIBRIS OLAYLARI

Konferans

Lodos rüzgârı

Bu haftanın ortasındaki Çarşamba günü, ingiliz idarecileri Londrada toplandığında Dışişleri Bakanağı tem silcisi hükümetteki arkadaşlarına "türk lerin iyi hava çalmadıklarını söyledi. Bir gün önceki ingiliz gazeteleri "Türkiye Devlet Bakanına ait bir türk gazetesi"nin Türkiye Hükümetinin Londra Konferansından çekilme kararı aldığını yazdığını belirtiyorlardı. Bahis konusu gazete Akşam gazetesidir. Ama marifet, gazetenin Devlet Bakanı olan sahibi Malik Yolaça ait değil -Malik Yolaç haberin alındığı sırada İstanbul-Ankara ekspresinin bir yatağında mışıl mışıl uyumaktaydı - Ankaradaki becerikli muhabirine aittir. Haber, Londrada bomba gibi patlamıştır.

Londra Konferansından heyetimizi çekme kararını Hükümet, bu haftanın tam başındaki gün yaptığı toplantıda aldı. O gün Başbakanlığın merdivenlerini ağır ağır inen İnönü, etrafını çevreleyen gazetecilere "Londra Konferansı çıkmaza girmiştir" dedi. Bu sözleri söylerken, her zamankinin aksine, keyifsizdi. Anlaşılan, olup bitenlerden hiç memnun değildi. İnönünün bu halini gören gazeteciler derin düşüncelere daldılar. O İnönü ki Başbakan olduğu günden bu yana bir sürü endişe verici olayla karşılaşmış, fakat hiç bir zaman neşesini bozmamıştı. Şimdi durumu bu kadar keyifsiz' karşıladığına göre ortalıkta elbette can sıkıcı bazı şeyler oluyordu.

Gerçekten, Pazartesinden önceki günlerde Kıbrıs konusunda olup biten lere bir göz atınca, keyfin kaçmaması imkânı yoktur. Bir kere, büyük ümitler le başlayan Londra Konferansı her ge çen gün biraz daha çıkmaza sürüklen miş tarafların görüşlerini uzlaştırmak hergün biraz daha güçleşmiştir. İkinci olarak, Adadaki durum gün geçtikçe düzeleceğine bozulmuş, rumiar türlere karşı giriştikleri tecavüzlere ara vermek şöyle dursun, cüretlerini arttırarak türk camilerine bomba koyacak kadar ileri gitmişlerdir. Üçüncüsü, Londra Konferansının bir sonuca ulaşamaması sonunda Türkiye ve Yunanistandaki sinirler gittikçe gerilmiş, iki devlet arasındaki dostluğun üzeri kara bulutlarla örtülmüştür. Nihayet en sağcı tanınan Kıbrıs ramlarının bile Sovyetler Birliğine açıktan açığa kur yapmaya başlaması, Makariosun dâvasına taraftar kazanmak için Moskova ile yakın bağlar kurmaya çalışması da bütün bu olup bitenlerin üzerine tuz biber ekmiş, Türkiyeyi büsbütün endişelendirmiştir. Şimdi Türkiye Adada federal bir devlet kurulsa bile bunun kendisine ve NATO'ya ne derece güven vereceğini derin derin düşünmekte, Taksimin tek çare olduğuna büsbütün inanmaktadır.

inönü bir toplantıdan sonra gazetecilerle
Karar saati

Türkiyede hiddet

Ancak, kabine toplantısının yapıldığı gün Başbakan İnönüyü hem üzen, hem hiddetlendiren husus İngilterenin gösterdiği anlayışsızlıktı. İngilizler, İnönünün barışçı bir yol bulunmasını ne kadar istediğini biliyorlardı. İnönünün ,Türkiyede beliren şiddet temayüllerini önlemek için nasıl gayret sarfettiğinden de haberdardılar. Hükümetin memleket içindeki güven ve sükûnu muhafaza etmek, hiç bir tadsız hadise çıkarmamak azmiyle dolu olarak ne müşkilleri yendiğini de görüyorlardı. Buna rağmen Londrada İngiltere Makariosun elinden tutmuştu ve Commonwealth içindeki bu ortağının arzularının Türkiye tarafından kabul edilmesi istikametinde çalışıp duruyordu.

Halbuki öyle hususlar vardır ki değil İnönü, İnönüden on misli kuvvette kimseler gelse Türk milletine kabın ettirtmek imkânına sahip olamazlar. Bunların başında, Kıbrıstaki haklarımızdan en ufak bir fedakârlığı yapmak bulunmaktadır. Böyle bir ihtimalin belirmesi dahi bütün subapları bir anda attarabilir ve ortalık karmakarışık olur. Zira bu hakların asgari haklar olduğunu Türkiyede herkes bilmektedir ve bir adım geri çekilmek mümkün değildir. Nihayet Adanın Papaza bırakılmasına ne Türk milleti ,ne Türk Silahlı Kuvvetleri seyirci kalabilirler. Eee, madem ki İngiltere bunu anlamamaktadır, ma dem ki İngiltere Makariosun avukatlığını yapmaktadır o halde Londra Konferansına devam etmenin hiç bir mânası kalmamıştır. Londra Konferansı bir yanda garantör devletler, diğer tarafta Kibrisin Türk ve Rum cemaatleri bir masaya oturdukları takdirde mâna ifade etmektedir. Eğer Türkiye Commonwealth ile Yunanis-

Londra Konferansı toplantı halinde
Açık kapı peşinde

tanın müşterek cephesiyle karşı karşıya bırakılacaksa masa başında hal çaresi aramanın ne lüzumu, ne faydası vardır.

O gün Bakanlar Kuruluna Dışişleri Bakanlığı Genel Sekreteri Büyük Elçi Fuat Bayramoğlu da katıldı ve Londradakı elçiliğimizden gelen şifrelere dayanarak Konferanstaki son gelişmeleri bildirdi. Hükümet heyetimizin çağırılması kararım aldı ve bunu heyet başkanımız Feridun Cemal Erkine bildirdi.

Hal çaresini Türkiye, milletlerarası andlaşmaların kendisine verdiği hakların içinde, bunlardan bir santim dışarı çıkmaksızın ve müttefiklerini her niyet ve kararından vaktinde haberdar ederek - Kıbrıs üzerinde jetlerimizin ihtar uçuşu yapacağı bu şekilde haber verilmiştir- bizzat arayacaktı.

Bu, Türkiye Cumhuriyeti Hükümetinin hâlâ kesin kararıdır.

Dramatik bir gün

Feridun Cemal Erkine verilen talimat Londrada ve Atinada, onlardan sonra da NATO'nun Paristeki merkezinde derin akisler yarattı. Atina Türkiyenin kararının ne mâna ifade ettiğini anlamakta güçlük çekmedi. Yunan Silâhlı Kuvvetlerine alarm verildi ve Yunan Donanması harekete geçirildi. Ama bunların, Türkiyenin meşru haklarını kullanmasına mani olmayacağını herkes bilmektedir. Makariosun bu konuya koyduğu ilk hatalı teşhisin meseleyi bu noktaya getirdiği artık gözlerin önündedir.

Türkiyenin tezi şudur: Milletlerarası bir statünün değiştirilmesi için zor kullanılmamalıdır. Ama milletlerarası bir statünün değiştirilmesi için zor kullanana, zor kullanarak dur demek devleser hukukunun en basit icabıdır. Makarios zannetmiştir ki Ada Türklerini kesmeye başlayacaktır ve Ada kendisine kalacaktır! Bunun hayâl olduğunu görmüştür. İkinci safhada da, eğer İngiltere Commonwealth ortağı Makariosun elinden tutarsa Türkiyenin Makariosun arzularına boyun eğeceği ümidinin de bir boş hayâlden ibaret bulunduğu mutlaka anlaşılacaktır. Her halde buna Yunan Ordusu ile Yunan Donanması bir engel teşkil edebilecek değildir. Nitekim, maksatları aşikâr yunanlılar kendi kuvvetlerini harekete geçirdiklerinde ve yunan donanması bir semte müteveccihen üssünden ayrıldığında attıkları her adım Türk Genel Kurmayında adım adım takip edildi ve bilindi. Türk Genel Kurmayı, kontrol üstünlüğünü hiç bir zaman elinden bırakmadı.

Salı sabahı böyle dramatik bir şekilden başladı. Yunanistanda, İngilterede ve NATO'da Türkiyenin Adaya asker çıkartmaya hemen o gün başlayacağı hususunda derin endişeler vardı. NATO Başkomutanı Orgeneral Lemnitzer bir uçağa atlayarak Ankaraya koştu. Daha önce bu ziyaretinin gizli tutulmasını, gazetecilerle karşılaştırılmamasını istemişti. Ama XX- Asrın ikinci yarısında buna, imkân bulunmadığı görüldü. Önce Genel Kurmay Başkanı Orgeneral Sunay ile konuşan NATO Başkomutanı akşam üzeri saat 17'de Başbakan İnönü tarafından kabul edildi. İnönü sabahleyin Amerikanın Ankara Büyük Elçisi Raymond Hare ile iki saatlik bir konuşma yapmış, Büyük Elçinin yaptığı bir tebliğe Hükümetimizin cevabım vermişti. Başbakanın Lemnitzer ile görüşmesi birbuçuk saat sürdü ve İnönü NATO Başkomutanına Kıbrıs Meselesinin ne olduğunu açıkca söyledi. Haklarımız içindeki bir hareketi yaptığımız takdirde gerekil yerleri haberdar etmek görevimizi yerine getireceğimizi, ama haklarımızı kullanmakta kesin kararlı olduğumuzu bir gün sonra Atinaya giden Orgeneral Lemnitzer anladı. Türkiye nasıl blöften hoşlanmıyorsa sürprizi de sevmemektedir. İnönü - Lemnitzer görüşmesi Türkiyenin kartlarını açık oynamak niyetinin yeni bir delilini teşkil etti.

Çarşamba sabahı Lemnitzer Atinada, Başbakan İnönüyle görüşmesinin intibalarını yunan devlet adamlarına nakletti. Bu Atinada bir endişeyi izale etti, ama ferahlık vermedi.

Butler - Erkin görüşmesi

Aynı Salı günü, Londrada İngiltere Dışişleri Bakam Butler ile Türkiye Dışişleri Bakam Erkin bir görüşme yaptılar. Erkin, Ankaraya geri dönmek talimatım aldıktan sonra Hükümete başvurmuş ve son bir şansın denenmesi için hareketinin geciktirilmesi müsaadesini istemişti. Ankara kendisine bu müsaadeyi, pek gönül rızasıyla olmasa da verdi. Zira Türkiyede hava fazla gerginleşmişti.

Erkin görüşmede tatlı bir sürprizle karşılaştı: Butler, Sandys'ten değişik konuşuyordu. İngiltere daha mı anlayışlı olmaya nihayet başlıyordu? Buna hemen bir teşhis konmadı Ama Türkiye Hükümeti iki gün daha beklemeyi kabul etti. Zira Türkiye haki-

katen barışçı bir çare peşindeydi ve bunun bulunması için gerekli bütün yardımı yapmaya hazırdı. İş, bilhassa İngilterenin vaziyete doğru teşhis koyması nenin yapılabilip nenin yapılamayacağını bilmesiydi.

Butler - Erkin görüşmesinin yapıldığı günün akşamı Kibrisin Bum Dışişleri Bakanı şöyle söyledi: "İşte şim di Kıbrıs Meselesi en vahim safhasına girdi!"

Bu, Kıbrıslı bir yetkili Rum tarafından yükseltilmiş sayhaya pek benzemektedir. Buna mukabil Erkin gazetecilerle ölçülü konuştu ve elinden gelen her şeyi yapacağını söyledi. Bir NATO kuvvetinin Adaya gönderilmesinin Türkiye tarafından kabul edilip edilmeyeceği sualini ise "İki şartla" diye cevaplandırdı, fakat bu şartların ne olduğunu bildirmedi. Heyeti nin Ankaraya dönmesi kararının da kendi ısrarıyla bir küçük süre tehid edildiğini belirtti.

Yeni tasavvurlar

Türkiyenin tek taraflı bir müdahalesini önlemek için Kıbrısa asker yollayan İngiltere, işin içinden sıyrılabilmek için başlangıçta, Adanın düzenini kurmak ve korumak görevin Birleşmiş Milletlere yüklemek istemiştir. Fakat bu teklif yalnız Tart Hükümeti tarafından değil, aynı za manda Birleşmiş Milletler sorumlula rı tarafından da soğuk karşılanınca İngiliz Hükümeti, başka bir çare düşünmek zorunda kalmıştır. Geçtiğimiz hafta içinde düşünülen en yeni çare Adadaki düzen ve güvenliği sağlamak için Kıbrısa NATO'ya mensup baz devletlerin, bu arada Amerikanın Almanyanın, İtalyanın ve Fransanın askerlerinden kurulacak bir ortak birlik gönderilmesidir. İngiliz Dışişleri Bakanlığı sözcüsünün bu yoldaki söylentileri "zamansız" olarak vasıflandırmasına karşılık Amerikan Dışişleri Bakanlığı sözcüsü İngiltereden böyle bir teklif aldıklarını açıklamış ve meselenin incelenmekte olduğunu söylemiştir. Diğer yandan bu teklifin, yaptığı Uzakdoğu seyahatinden sonra Londraya uğrayan Amerikan Adalet Bakanı Robert Kennedy ile İngiliz Başbakanı arasında yapılan görüşmede de bahis konusu edildiği anlaşılmıştır.

İngilterenin Kıbnstan elini eteğini çekmek için bulduğu bu son çare, Kıbrıs Rumları tarafından iyi karşılanmamıştır. Rumlar kendilerinden yana olduğunu sandıkları tarafsız devletler askerlerinden kurulacak bir gölge Birleşmiş Milletler kuvvetine taraftar olmakla beraber, kuvvetli bir NATO birliğinin Adaya gelmesini hoş karşılamamaktadırlar. Aynı şekilde, Kıbrısı günün birinde kendi etki alanı içine alacağını sanan Sovyetler Birliğinin de Adada bir NATO birliğinin varlığını iyi gözle görmeyeceğine şüphe yoktur. Nitekim İngilterenin bu teklifi duyulur duyulmaz Makariosla iki saate yakın bir görüşme yapan Lefkoşedeki Sovyet Elçisi, Hükümetine danışmak üzere Moskovaya gitmiştir.

Türkiyenin bu konudaki görüşüne gelince, Türk Hükümeti işin başından itibaren Adadaki Türk topluluğunun can ve mal güvenliğini ön plânda tutmuştur. Son olaylar artık Kıbrısta Türklerle Rumların barış içinde bir arada yaşamalarına imkân olmadığını gösterdiği için, Türkiye, bu iki topluluğun birbirinden ayrı bölgelere yerleştirilmesine. Adada federal bir düzen kurulmasına taraftardır. Nitekim, rumların elinden kurtulabilen türkler kütle halinde büyük şehirlere akarak bu fizik ayrılığı fiilen gerçekleştirmeye bile başlamışlardır. Fakat eğer mutlaka bir kere daha bir arada yaşama denemesi yapılmak isteniyorsa, Türkiyeye, Ada Türklerinin can ve mal güvenliğinin korunacağına dair sağlam garantiler verilmelidir. Bunun için de Kıbrıs Anayasasında Türklere verilen haklar genişletilmeli, Adadaki Türk birliğinin mevcudu çoğaltılmalı, Garanti Andlaşmasına gerekli hallerde Türkiyenin askeri müdahaleye hakkı olduğu, açıkça eklenmelidir.

Bu görüşün ışığında, Türk Hükümeti gibi Kıbrıstaki Türk topluluğu da, İngilterenin Adaya bir NATO kuvveti yollanması yolundaki teklifini bir kalemde reddetmemiştir. Fakat bu teklifi kabul etmek için de üç şart ileri sürmüştür. Bunların birincisi, Adaya gönderilecek NATO birliğine, ek kuvvetlerle Türkiyenin de ka tılmasıdır. Tabii bunun yanısıra, Garanti Andlaşması gereğince Kıbrısta bulunan Türk birliği muhafaza edilecektir

Kıbrısta Fazıl Küçük bir yaralı ile birlikte
Ya içi kimi yakıyor?

İkincisi, eğer NATO birliği adadaki güvenliği sağlamayı beceremezse, Türkiyenin müdahale hakkının baki kalmasıdır. Nihayet Adaya gönderilecek NATO birliği ile birlikte Milletlerarası bir otorite de kurulacak ve bu otorite gerçek yetkilerle teçhiz edilecektir. Tâ ki, Kıbrısa hal çaresi aranırken Türkler tehdit altında olmasınlar.

Anlaşılamayan gerçek

Zaten, Kıbrıs meselesinin şimdiye kadar dünya kamu oyunca yanlış değerlendirilmesine sebep, Kıbrısta türk ve yunan toplulukları arasındaki derin bir ayrılık olduğunun bilinmemesidir.

İnönü, Sunay ve Satır Orgeneral Lemnitzer ile birlikte
Dostça.. ve erkekce görüşenler

Bugün Kıbrıs adasında, Kıbrıslı diye bir insan tipi yoktur. Kıbrısta yaşayan bir insan, kendisine sorarsanız, ya türk, ya da rumdur. Adada kiminle konuşursanız konuşunuz, samimiyetle "Ben Kıbrıslıyım" diyecek tek insana rastlayamazsınız.

Kıbrısta bir arada oturan Türkler ve rumlar, 1878 yılına kadar alabildiğine müsamahalı bir Osmanlı, ondan sonra da kuvvetli bir İngiliz yönetimi altında barış içinde yaşıyorlardı. Fakat çeşitli tahriklerle Kumlar İngiliz idaresi karşısına dikilince, Türkler de - kendi millî benlik ve güvenliklerini korumak için - gözlerini anavatana çevirmişlerdir. Kıbrıs Türkleri, Adadaki İngiliz idaresi sona erdiği gün Rumların kendilerini hakimiyetleri altına almak, onlara kendi hayat ve siyaset düzenlerini kabul ettirmek isteyeceklerini pek iyi biliyorlardı. Nitekim son olaylar da kaynağını, Rumların Türk topluluğunu yutmak için giriştikleri düzenlerden almaktadır. Başbakan İnönü, bu haftanın başında Associated Press'in bir muhabirine verdiği özel bir demeçte bu nokta üzerinde önemle edurmuş ve bütün dünyanın Rumların Türkleri ezmek için neler yaptıklarını bilmesini istemiştir. İnönüye Rumların Türklere yaptıkları mezalimin bir örneğini tarihte bulabilmek için, Orta Çağlara kadar geri gitmek gerektiğini açıkça söylemiştir.

Şecaat arzederken

Her ne bahasına olursa olsun Kıbrıstaki Türkleri yutmak isteyen Rumların, bu emellerine karşı alınacak bütün tedbirleri önünde sonunda bertaraf etmeye çalışacaklarına şüphe etmemek gerekir. Nitekim, Adaya yollanacak bir NATO kuvvetini de asıl amaçlarına aykırı buldukları için istememektedirler. Rumlara göre, Adaya yollanacak NATO kuvveti, eğer Adaya bir çıkartma yapmak teşebbüsünde bulunurlarsa, Türk kuvvetlerine karşı savaşmaktan kaçınacaktır. Bu itirazdaki mantığı anlamak imkânsız değilse bile, çok zordur. Acaba Kıbrıs Rumları bundan sonra uygunsuz hareketlerine devam etmek niyetindedirler de onun için mi bir Türk müdahalesinden korkmaktadırlar? Türk kuvvetlerinden bu kadar gocunmak için, Rumların büyük bir yarası olsa gerektir.

Rumların NATO kuvvetine karşı ileri sürdükleri diğer bir itiraz da, Adaya böyle bir kuvvet çıktığı takdirde Birleşmiş Milletler yolunun kapanacağıdır. Bu itirazın arkasında da gene bir Türk müdahalesi korkusunun yattığı anlaşılıyor. Gerçekten Masarios bundan önce Birleşmiş (Milletlere Türkiyenin Kıbrısa "müdahale ve tecavüz" ettiğini ileri sürerek başvurmuştu. Bundan sonra Birleşmiş Milletlere giderse, gene aynı nakaratı tekrarlıyacaktır. Ancak, Ada Türklerinin can ve mal emniyeti sağlandıkça, milletlerarası anlaşmalarla teminat altına alınmış haklara saygı gösterildikçe, Türkiye niçin Kıbrısa müdahale etmek isteyecek, neden Makariosun Birleşmiş Milletlere başvurması gerekecektir?

Rumlar, üçüncü olarak, Kıbrısa yollanacak bir ortak NATO kuvvetinin son günlerde Adada iki topluluk arasında fiilen kurulan ayrılığı ortadan kaldıramayacağını, tam tersine devam ettireceğini ileri sürmektedirler.

İstenmeyen gerginlik

Kıbrıs Rumlarının Türk istekleri karşısında takındıkları uzlaşmaz tavır Londra Konferansım çıkmaza sürükledikçe, Ankara ile Atina arasındaki münasebetler de günden güne istenilmeyen şekilde gerginleşmektedir. Bir kere Yunan hükümeti Türk dostluğuna son derece önem verdiğini söylediği halde, Adada Türklere karşı girişilen hareketlerin öncülüğünü yapan EOKA'nın lideri General Grivasın Atinada yüze yakın çete başkanını toplayıp Kıbrıs konusunda ileri geri kararlar almasına, Yunan öğrencilerinin gün aşırı Türkiye aleyhinde mitingler düzenlemesine engel olmamaktadır. Bunlara, Yunan Kraliçesinin New York'ta yapıp da sonradan bütün gücüyle düzeltmeye çalıştığı gaf da katılınca. Yunan idarecilerinin büyük bir çelişme içinde oldukları kendiliğinden ortaya çıkıyor. Yunan Hükümeti, şu sırada, bütün gücüyle Kıbrıslı Rumları sağduyuya çağırıp federal bir idare düzenine inandıracağına. Türkiyenin güney kıyılarında aldığı bazı tedbirlerle zihnini yormaktadır. Türk Hükümeti, defalarca. Adadaki Türklerin can ve mal emniyeti sağlandıkça, Kıbrısa karşı bir harekete geçmeyeceği konusunda teminat vermiştir. Başka bir deyişle. Ada Türklerinin mal ve can emniyetine, andlaşmalarla sağlanan haklarına saygı gösterildikçe, kimsenin Türkiyeden korkusu olmamak gerekir. Eğer buna rağmen Türkiyeden korkutuyorsa, Yunanistan Ada Türklerinin güvenlik ve hakları konusunda Kıbrıs Rumlarına güvenemiyor demektir.

Beliren ışık

Durum bu iken, Çarşamba akşamı Londrada bir ışık belirdi. Duncan Sandys Erkini davet etti ve kendisine, Amerikalıların Adaya asker göndermeyi prensip itibariyle kabul ettiklerini bildirdi. Bu, bir NATO birliğinin çerçevesi içinde olacaktı ve buna Türkiyenin ilâve kuvvetlerle katılması uygun görülüyordu. Erkin sonradan bunu memnunlukla karşıladığını gazetecilere söyledi. Fakat tabii bu, Türkiyenin Adadaki haklarında en ufak bir değişiklik yapmayacaktı. Bir hâl çaresinin bulunması için elinden geleni hakikaten yapan Erkinin Londrada herkese anlatmak istediği gerçek şudur: Türkiyede hiç kimsenin Türklere kabul ettirtemeyeceği şeyler vardır, bunlar İnönüden istenmemelidir. Bunların başında ise, bizim Adadaki haklarımız ve oradaki arkdaşlarımız bir tehlikeye maruz kaldıkları takdirde müdahale imkânımızdır. Türkiye böyle bir tehlikenin dışında, bir hâl çaresi bulununcaya okadar müdahale etmeyeceğini, müdahale hakkını daima elinde tutarak temin edebilir. Ama geriye bir adım atmak? Bu imkânsızdır, tamamen imkânsız! Erkinin ısrarını anlayanlar oldu, anlamayanlar.

Feridun C. Erkin

Yeni gelişmeler arifesinde

Fakat gerçek, Amerikanın da bir nevi Teminatçı Devlet olarak vaziyet alması şu anda Konferansı kurtarmış olmasa da ömrünü uzatmıştır. Nitekim haftanın sonlarında Hükümet, Londradaki heyetimize orada daha fazla kalabileceğini bildirdi.

Mamafih, Konferanstan çekilme kararımız da kalıyordu. Bu. sadece bir tehirdi.

Stalinin Rusları

Zaman zaman Ruslar, bize karşı barış taarruzlarına geçerler. Aman o sıralar bir tatlı olurlar, bir tatlı olurlar.. "Gelin derler, "sarılıp öpüşelim, kardeş olalım, dost olalım."

Biz deriz ki: "Ama yoldaş, biz sizinle hep dost kalmayı istedik. Aramızdaki dostluk andlaşmasının vâdesi geldiğinde size biz müracaat ettik. O vakit, bizi, elimiz boş geri çevirdiniz. Bizden Boğazlarımızı, topraklarımızı istediniz. Biz de olmaz cevabını verince bize düşman kesildiniz. Ne günahımız var bunda?"

O zaman Ruslar derhal haykırırlar: "Ah, o Stalin yok mu, o hain Stalin? Sade bize çektirmedi, bizi en sevdiğimiz dostlarımızdan da etti. Stalin ve Molotof size karşı, takınılan tavrın iki sorumlusudur. Ama artık Kremlinde Stalin yok. Gelin sarılıp öpüşelim, kardeş olalım, dost olalım.!"

Biz mukabele ederiz: "Bizden Boğazlarımızı, topraklarımızı istediğiniz zaman size hatırlattık ki siz bunların üzerinde bir hak iddia etmeyeceğinizi vaktiyle taahhüt etmişsinizdir. O zaman siz bize gülerek şu cevabı verdiniz: Bu taahhüdü yaptığımız zaman biz zayıftık, halbuki şimdi- kuvvetliyiz! Bugün de aynı felsefeyle hareket etmediğinizi uz nasıl bilebiliriz, size güvenebiliriz ki?"

Ruslar hemen tekrarlamaya koyulurlar: "Kim söylediydi bu lafı? Molotof değil mi? Canı cehenneme! Molotofun şimdi bir rolü var mı? Yok! Biz Stalinin davranışım da, Molotofun sözlerini de kabul etmiyoruz. Gelin sarılıp öpüşelim, kardeş olalım, dost olalım!"

Türkiyenin Sovyetler Birliğiyle dost olmamak için hiç bir sebebi yoktur. Hatta bu, Türkiyenin bir samimi ve ciddî arzusudur. Ama, kuzey komşumuzla aramızda uzun düşmanlık asırları vardır. Bunun, milletimizin yüreğinde bir tortu bırakmamış olması imkânsızdır. Hükümet olarak Sovyetlere karşı hiç bir düşmanlık yapmadığımız herkesin gözleri önündedir. İsmet İnönünün ağızından bugüne kadar Rusyanın aleyhinde bir tek, ama bir tek tadsız söz işitilmiş midir? Türkiye Radyoları bugün Rusyaya düşmanlık ediyorlar mı? Bir Parlâmento heyetimiz Rusyayı ziyaret etmiştir. Bugünlerde bir Rus Parlâmento Heyetini misafir edeceğiz. İsteriz ki kültür münasebetlerimiz artsın, ticari münasebetlerimiz artsın. Birbirimizi daha iyi anlayalım, sevelim.

Ama, işte bir Kıbrıs Meselesi ve işte Kıbrıs Meselesinde Rusyanın tutumu! Bizim bu kadar önem verdiğimiz ve böylesine haklı olduğumuz bîr davada Makariosun teşvikcisi, ona cüret veren, onu iten Kremlindir. Rusya Makariosu niçin tutar? Kıbrısın, sahiden bir komünist peyki olmasına müsaade edilebileceğini sandığı için mi? Tahmin edilmez. Daha ziyade Kremlinin istediği, Makariosa cesaret vermek, onu uzlaşmaz tutumunda muhafaza etmek, içimizde ve etrafımızda gerginliğin devamını sağlamak, NATO içinde hır çıkarmak, Amerikalılara karşı, İngilizlere karşı, Yunanlılara karşı Türkiyede düşmanlık hisleri yaydırmak, bizi zayıf düşürmektir.

Ama silâh geriye tepmiştir. Sormak hakkımız değil midir: "Bu mudur, dostluk? Biz, bu Rusyaya mı güveneceğiz?" İşte, Kremlinde artık Stalin oturmuyor ve Molotofun işlerde bir rolü yok. Rusya aynı Rusya. Demek ki Kremlinde oturan ister bir çar olsun, ister Stalin, ister Krutçef adını taşısın bize karşı hesaplarında, niyetlerinde ve tertiplerinde hiç bir değişiklik olmuyor.

Türkiyeye karşı Makarios?.. Bu, 1946'da bizi Batı Blokuna elleriyle iten Stalinin hatasına eş bir hatadır. 1964 Moskovası bunun arefesinde bulunuyor.

Vergiler

"Devlet malı.. ve domuz"

Gesen hafta içinde piyasada en ziyade konuşulan konulardan birisi de, vergi güvenliğini sağlamak için, mükelleflere tarh olunacak vergi miktarlarının ilân edilmesi hakkındaki tasarı oldu.

İş âleminin reddetmediği konu, memlekette yaygın bir şekilde vergi kaçakçılığının olduğudur. Bütün mesele, bilhassa geniş bir yatırım kampanyasına girişmiş olduğumuz bil devrede, vergi kaçakçılığının ne şekilde önleneceğinde toplanmaktadır. Hükümetin, vergilerin ilânını düşünmesi de bir tedbirdir. Ancak, bu tedbirin faydaları yanında bir takım mahzurlarının olduğuna da bundan önceki sayımızda dokunulmuştu. Vergi kaçakçılığının önlenmesi için alınması gerekli tedbirlerin neler olduğu, geçen hafta içinde piyasada enine boyuna konuşuldu ve başlıca mutabakata varılan konuların şunlar olduğu görüldü:

Evvelâ Türkiyede vergi vermek mükellefiyeti âmme vicdanında kabul edilmediği gibi, vergi kaçıran da ayıplanmamakta, hattâ yakalanmaması şartıyla -tıpkı eski İspartada olduğu gibi- bayağı takdir edilmektedir. Uzağa gitmeğe ne hacet, "Devlet malı deniz, yemiyen domuz" şeklinde yarı şaka, yarı ciddî atasözlerimiz bile vardır ilâmaşallah... Bu durumda vergi vermenin vatanî bir borç, buna karşılık kaçakçılığın büyük bir ahlâksızlik olduğu terbiyesini okullarda bağlayıp radyoda, basında milletin kafasına iyice yerleştirmek lâzımdır.

Evet, bu bir terbiye meselesidir. Bunu şöyle bir misalle anlatmak lâzımdır : Asker kaçaklığı bizde en büyük ahlâksızlıklardan biri sayıldığı içindir ki, Türkiyede asker kaçağı hemen hemen de hiç yoktur. O kadar ki, hastaneden rapor alarak çürüğe çıkan bir çok gencin, köyünde kendisine kötü gözle bakılmaması için şubeye müracaat ederek askere gitmek istediği bilinen vakıalardandır.

Bu, türkün askerlik yapmamayı, yani vatan için canım vermemeyi namussuzluk telâkki etmesinden, doğuşundan itibaren bu terbiyeyi almasından ileri gelmektedir..

Terbiye dolayısıyla canını vermeğe razı olan insanların terbiye ile vatanı için parasını vermeğe alıştırılmamasına imkân yoktur. Yeter ki tesirli ve mantıklı bir terbiye sistemi yürütülsün... Bu bakımdan, Millî Eğitim Bakanlığına hakikaten büyük bir vazife düşmektedir.

Bu işin belki bugün neticesi alınacak değildir. Fakat en fazla müspet sonuç bununla sağlanabilecektir ve bu husus katiyyen ihmal edilmemelidir.

Gerçekler ve tedbirler

Vergi kaçakçılığını önlemek bakımından alınması gerekli ikinci tedbir, vergi dairelerinde çalışan memur kalitesini yükseltmek olmalıdır. Bu da evvelâ, maliye memuruna verilmekte olan para ile bu memurun yaptığı işin mukayesesi ile kabil olabilir. Bunun için birkaç misal vermek yerinde olacaktır: 960 yılı itibariyle İzmirde 200 milyon lira vergi tahakkuk ettirilmiş, buna karşılık 1 8 5 milyon lira vergi tahsil edilmiştir!- İzmirde mevcut 4 vergi dairesinde 200 memur çalışmaktadır. Demek ki yuvarlak rakam, her memur 1 milyon lira vergi tahsil etmektedir veya 200 memura ayda 1 0 0 bin lira maaş verilmektedir. Şu halde, ortalama her memur 5 0 0 lira almaktadır. Yahut, yılda, izmirde vergi dairelerinde çalışan memurlara 1,2 milyon lira maaş verilmektedir.

Şimdi insafla hesap edeniz, ayda 500 lira - hem de vergisi dahil - alan memur 1 milyon lira vergi tahsil edecek veya 1,2 milyon lira maaş verilerek senede 200 milyon lira vergi tahsil olunacak!..

Bu, olacak şey midir?

Bir başka misal olmak üzere, Galata Vergi Dairesini alınız. Aşağı yukarı ayni maaşları alan 120 memur 350 milyon lira vergi tahsil etmektedir. Vergisi kesildikten sonra 5 0 0 lira maaş..

Memur çoluğunu çocuğunu yetiştirecek, yiyip içecek ve devlete dua edip, vergi tahsili vazifesine devam edecektir. Bu, olacak iş değildir!

Onun için, altı ay vergi dairesinde çalışan açıkgöz bir memur, ya üç derece üst maaşla bankalara geçmekte, ya da piyasada muhasebeciliğe başlamaktadır. Geriye» Maliye dairelerinde kimler kalmaktadır? Çeşitli memurlar tabii... Fakat bunlar arasında epeyce bir rakamı enstitü mezunu kızlar teşkil etmektedir. Tabiî burada bahsedilen enstitü, maliye enstitüsü değil, akşam kız sanat enstitüleridir.

Maliye Bakanlığı

Paralar, paralar bozulmasın aralar...

Vergi tahsilatının artması ve yergi kaçakçılığının önlenmesi isteniliyorsa, işi evvelâ memur dâvası bakımından almak lâzımdır.

Gelelim vergi dairelerine..

Üzerinde durulması gerekli işlerden birisi de, vergi dairelerinin durumu-

dur. Vergi dairelerine 10 bin beyannameden fazlası verilmemelidir. Vergi daireleri, incelemekle mükellef oldukları beyannamelerin çokluğu dolayısıyla sadece günlük işlerle uğraşabilmekte, bir vergi incelemesi yapmak imkânına hiç bir zaman sahip olamamaktadırlar. Bu suretle vergi dairelerinin küçültülmesi meselesi Ortaya çıkmaktadır. Bugün bile, bir ihtiyaç olarak görülen bu durum, yarın ziraatte muafiyetlerin daraltılması dolayısıyla büsbütün kaçınılamaz bir mahiyet alacaktır.

Esasen muafiyetlerin daraltılması muhakkak kontrolların sıklaştırılmasını gerektirmektedir. Nitekim 6582 sayılı kanunla çıkarılan esnaf muaflığı kaldırıldıktan sonra, muaflıktan önceki dosyalarla sonrakiler arasında irtibat sağlanamadığı için birçok mükellef sanki muaflık devam ediyormuşcasına, kaçak çalışmaktadır. Bu durumun ziraatte de olmaması için dar bölge sistemine muhakkak gidilmelidir.

• Esasen Gelir Vergisinin çıkmasıyla vergi dairelerinin mükelleflerle ilgileri büyük ölçüde kesilmiştir Büro hizmetlerinin fazlalığı, memuru sadece günlük işleri yapmağa zorlamakta, mükellef kontrolu diye bir konu kalmamaktadır.

Fatura mecburiyeti **olmalı**

Ele alınması gerekli konulardan birisi de, âmme sektörünün koordirie çalışmasının sağlanması olmalıdır. Bir bina yapılacağı zaman, Hususi Muhasebeye verilen beyannamenin bir sureti de Maliyeye verilmelidir. Bu suretle bir sürü bina sahibinin vergisini vermeden senelerden beri rahat rahat oturmasına hiç olmazsa bundan sonra son verilebilecektir.

Sonra belediyeler, özel idareler başta olmak üzere, bütün resmî sektör teşekküllerinin müteahhitlerle yaptıkları mukaveleleri Maliyeye bildirmeleri mecburiyeti konulmalıdır.

İnsanın manası gelmemektedir ama, bir sürü müteahhidin, hem de kaçak olarak, devlet dairelerinden iş aldıklarını bizzat maliyeciler iddia etmektedirler. Bu husus doğru mudur, yanlış mıdır, bilmiyoruz ama, hu tedbiri yabana atmamak lâzımdır.

Nihayet, fatura mecburiyeti... Fatura mecburiyeti bizim memlekette hiç de hoşlanılır bir şey değildir. Yani tüccar da, esnaf da, "fatura vermek" dediniz mi, şöyle bir burkulurlar. Halbuki, Avrupada, Amerikada faturasız mal satışı aklın alacağı şey değildir. Aldığınız malın içine bir de fatura eklemek ve bunu beraber paket etmek âdet halini almıştır.

Milli Korunma Kanununda bir sıralar, 2,5 liradan fazla mübayaalarda fatura verilmesi mecburiyeti konulmuştu -Millî Korunmanın da yegâne işe yarayan tarafı galiba orasıydı -. Bu mecburiyet konulunca vergi hasılatı birdenbire yükselmişti.

Şimdi bu fatura verme mecburiyetini yeniden koymalı, fakat sadece faturasız mal satan değil, alanın da cezalandırılacağı hükmünü getirmelidir. Bu suretle vergi kaçakçılığına karşı, tahmin edilemiyecek derecede müessir bir tedbir alınmış olacaktır.

Bir diğer mesele de, vergi kontrollarında takip edilen usûldür. Umumî kanaat, hesap uzmanlarının ihtiyaçtan az olduğu merkezindedir. Haddizatında hesap uzmanlarının miktarı ihtiyacın kat kat üstündedir, fakat hesap uzmanıyla paralel çalışma yapacak elemanlar, eksiktir. Başka memleketlerde hesap uzmanı yardımcısı veya ikinci sınıf hesap uzmanı diye bir sınıf mevcuttur ki, bu bizde yoktur. Öte yandan, yoklama memurlarından da istenilen randıman alınamadığı içindir ki, hesap uzmanları yetişmiyor zannedilmektedir.

Her şeyin başı: Sistem!

Bir diğer mesele de, vergi incelemelerinin daha ziyade sondaj usulüyle yapılırken, bu sondajın meslekler itiba riyle ayrılmasına dikkat edilmesidir. İşi şöyle bir misalle anlatmak mümkündür: Meselâ, İstanbulda, bu yıl, diyelim 1000 mükellef incelenecek. Bu mükellefleri ayırırken meslek zümrelerine göre ayırmalı, tespit yapılırken de, her zümreden birkaç kişinin bulunması sağlanmalıdır. Bu suretle, birbirini tanıyan mükelleflerin, kontrol yapıldığını meslekdaşlarına bildirmeleri kaçakçılık yapanların bayağı irkilmelerine yol açacaktır. Bu irkilmeler, alışkanlık haline gelmiş kaçakçılıklar için çok iyi tesir uyandırmaktadır.

Bir diğer mesele de, Türk Ceza Kanununun 202. maddesine göre, zimmetine 5 lira geçiren bir tahsildarın 5 yıl hapse mahkûm olmasıdır. Buna karşılık, muhtasar beyannemelerde gecikmeler, sadece gecikme zammı ile savuşturulmaktadır! Muhtasar beyanname dolduran mükellef, bu vazifeyi devletin tahakkuk memuru gibi yapmaktadır. Binaenaleyh, bu gecikmeyi sadece gecikme zammı ile atlatmak olacak şey değildir.

Bunlara da Türk Ceza Kanununun 202. maddesini uygulayınız, bakınız nasıl hepsi şapır şapır dökülecektir.

Bu nokta üzerinde bu kadar ısrarla durulmasının sebebi, sadece İstanbulda mevcut 600 milvon liralık bekayadan ancak 120 milyonunun tahsil edilebilmiş olmasıdır. Birçoğu da iflas etmiş olduğu için, bu vergiler büyük bir ihtimalle artık hiç alınamıyacaktır. Bir firma iflâs eder ve diğer borçları gibi vergi borcu da tabiatıyla tahsil edilmeyebilir. Bu, normal bir durumdur. Ama, muhtasar beyannemede gösterilen vergi firmaya ait olmadığı için, bunun ödenmemesinin gecikme zammı ile atlatılması olacak şey değildir.

Vergi kaçakçılıklarını önlemek için daha bir sürü tedbir sıralamak kaabilolunacak!..
dir. Ancak, meseleyi çözümleyecek noktalan belirttiğimiz için üzerinde daha fazla durmak istememekteyiz.

Mesele, vergi kaçakçılığını önlemek olmalıdır. Bunun için de bütün tedbirleri - sosyal, ekonomik, psikolojik tedbirleri- alınmış bir sistemi getirmek lâzımdır. Bu da pek kolay bir şey olmasa gerektir!

Demir Perde

Parçalanan blok

Bundan daha birkaç zaman öncesine kadar, yeryüzünde, komünist blok diye isimlendirdiğimiz bir devletler grupu vardı. Bu devletler, kendi aralarındaki münasebetlerde olduğu kadar Batıya karşı davranışlarında da sıkı bir birlik gösteriyorlar, eğer iç kavgalar varsa bile bunu dışarıya sızdırmamaya özellikle dikkat ediyorlardı. Oysa bugün, tıpkı Batılı devletlerin kendi arasında olduğu gibi, Komünist blok devletleri arasında da yer yer çatlaklıklar, anlaşmazlıklar, hattâ yıkıcı bir liderlik mücadelesi olduğu açıkça meydana çıkmıştır. Bir yandan Sovyetler Birliği artık bir 'dünya devleti olarak belirmeye başlayan Komünist Çin karşısında taraftar kazanmak için bütün gayretlerini harcarken, diğer yandan Komünist Çin de, iktisaden geri kalmış ülkeleri kendi safına çekmek için Başbakanını Afrikaya yollayacak kadar önemli denemeler yapmaktadır.

Ancak, hiç şüphesiz, Komünis Çinili artık komünist blok içinde giderek' kuvvet kazanan ve bağımsız bir dünya politikası peşinde olduğunu gösteren en önemli olay, Fransanın, bu hafta içinde Pekin hükümetini tanıması ye diplomatik münasebetler kurmaya karar vermesidir. İki devlet arasında varılan anlaşmaya göre, Paris ve Pekin hükümetleri şimdilik birbirlerine birer maslahatgüzar yollayacaklar, önümüzdeki üç ay içinde de elçi teati edeceklerdir. Fransanın Pekine yollayacağı elçinin kim olacağı konusunda şimdilik kesin bir bilgi yoktur. Bazı kaynaklara göre, De Gaulle, Pekine emektar fransız diplomatlarından Jean Chauvel'i yollamak istemektedir. Chauvel, Hindiçini savaşını sona erdirmek için yapılan 1954 Cenevre Konferansında Fransayı temsil etmiş ve Çin Başbakanı Çu En-Lay ile yakın bağlar kurmuştu. Ancak yaşlı olduğu için, bu görevi kabule yanaşmayacağı söylenmektedir. O takdirde Fransanın Moskova Büyük Elçiliğinden yeni ayrılan Maurice Dejean'ın Pekine yollanacağı düşünülüyor.

General de Gaulle — Mao—çe Tung
Vergülüm!..

Açılan pencereler

Fransanın Komünist Çini tanımasının önemli sonuçları olacağından şüphe edilmemelidir. Gerçi Pekin hükümetini Fransadan öncc İngiltere de fiilen tanımış ve yolladığı bir maslahatgüzarın aracılığıyla Komünist Çinle geniş itcaret bağları kurmaya çalışmıştı ama, Birleşik Amerikayı gücendirmememek için, siyasî bağları en azında tutmaya özel bir dikkat göstermiştir. Bu arada, Komünist Çinin Birleşmiş Milletlere girmesi konusunda da Amerikanın hoşlanmıyacağı bir davranıştan devamlı olarak kaçınmıştır. Oysa, Fransanın Komünist Çinle kuracağı bağlarda bu kadar dikkatli olacağı söylenemez. Bir kere, Pekini tanımasının sebebi olarak Asyada Komünist Çinin varlığını kabul etmeden hiçbir siyasî anlaşmazlığı çözmek imkânı olmadığım ileri sürmektedir. Bu da gösteriyor ki, Asyayı ilgilendiren bütün meselelerde Komünist Çini en bellibaşlı muhatap olarak kabul edecektir. Bu durumun şimdiye kadar Komünist Çin gerçeğine gözlerini kapayan Washington'une kadar kızdıracağı açıktır.

İkincisi, Fransa Pekin hükümetini tanırken açık olarak belirtmemekle beraber Komünist Çinin Birleşmiş Milletlere kabulü lehinde oy kullanacağını ihsas etmiştir. Bilindiği gibi, Çin devleti şimdiye kadar Birleşmiş Milletlerde Formozaya sığınmış milliyetçi Çan Kay Şek hükümeti tarafından temsil ediliyordu. Pekin, çin halkını kendisinin temsil ettiğini ileri sürerek, uzun yıllardır Birleşmiş Milletlere kabulünü istemektedir. Komünist Çin, bir kere Birleşmiş Milletlere adım atınca, hiç şüphe yok, bir kukla olduğunu söylediği Milliyetçi Çinin Güvenlik Konseyindeki yerini de almak isteyecektir. Bununla beraber .Fransanın böyle bir tutumu destekleyecek kadar ileri gitmeyeceği sanılıyor ,aksi halde Amerika Birleşik Devletleri ile münasebetleri bir daha kolay kolay düzelemeyecek şekilde bozulacaktır. Kaldı ki, Paris, Pekin hükümetini tanırken Çan Kay Şekle olan bağlarını da kesmiş değildir.. Fakat, siyasî yorumculara göre, bu bağların günün birinde kesilmesi mukadderdir.

De Gaulle'ü izleyenler

Avrupanın en büyük devletlerinden ve Batının yaramaz çocuğu Fransanın Pekini tanımasından sonra, Komünist Çinin durumunun önemli şekilde kuvvetlendiği açıktır. Hele De Gaulle'ün peşinden bir düzine eski Fransız sömürgesi Afrika devletinin de gideceği düşünülürse, Komünist Çinin varlığını dünyaya nihayet kabul ettirmek üzere olduğu daha iyi anlaşılır. Bundan başka, Avrupada Belçika ve Portekizin, Latin Amerikada da Meksikanın Komünist Çini tanımak konusunda niyetleri olduğu biliniyor.

Ancak, gelen haberlere bakılırsa, Komünist Çinin tanınması ile ilgili en önemli gelişmeler. Uzak Doğuda, Çinin kudretli komşusu Japonyada olmaktadır. Japon hükümeti yazın bağlar kurduğu Amerika Birleşik Devletlerin! gücendirmemek için şimdilik bu konudaki bütün baskılara karşı koymaya çalışıyor ama. bir yandan gittikçe kuvvetlenen japon solcuları, diğer yandan da Çinle ticaret yapmak için kıvranan japon endüstricileri Komünist Çinin tanınması için hergün artan taleplerde bulunmaktadırlar. Japon hükümetinin bu tazyiklere ne kadar dayanacağı kestirilemez, fakat günün birinde Amerikanın korktuğu olur da Japonya Pekini tanırsa, Komünist Çin kendini dünya siyaset alanına çıkarmak yolunda ikinci büyük zaferini kazanacaktır.

Sovyetlerin endişeleri

Komünist çinin milletlerarası alanda yaptığı bu ilerlemelerin Sovyetler Birliği taralından endişe ile izlendiğini gösteren bazı belirtiler görünmektedir. Bu belirtilerin başlıcaları şöylece özetlenebilir: Komünist Çın Başbakanı Çu En-Layın Afrika gezisine çıkacağı açıklanır açıklanmaz, Sovyet Başkanı Krutçef de önümüzdeki aylarda, bir Afrika gezisine çıkacağım bildirmişti. Bu hafta içinde de Sovyet yayın organları Komünist Çin idarecilerine yeni bir yaylım ateşi açmışlardır. Bundan başka, geride bıraktığımız hafta içinde beklenmedik bir Moskova yolculuğu yapan Fidel Castro ile Krutçef arasındaki görüşmelerin ağırlık noktasını da, Komünist blok içindeki bölünmeler teşkil etmiştir.

Gerçekten, Küba ve Sovyet liderleri, görüşmeleri sırasında başlıca iki nokta üzerinde durmuşlardır. Bunların birincisi, Kübanın iktisadî durumudur. Amerika tarafından boykot edildikten sonra, Küba başlıca gelir kaynağı olan şekeri yalnız komünist blok devletlerine, bunların başında da Sovyetler Birliğine satabilmektedir. Fakat Kübanın kendine muhtaç olmasından faydalanan Sovyetler Birliği, şimdiye kadar, kendi iktisadi güçlüklerini öne sürerek Havanaya satın aldığı şeker için dünya piyasası fiyatlarının çok altında bir fiyat ödüyordu. Geçen hafta yapılan görüşmeler sonunda yayınlanan resmî tebliğde bildirildiğine göre, Sovyetler Birliği şimdiye kadar olduğu gibi şimdiden sonra da Küba şeker üretiminin yansını satın almaya devam edecek, buna karşılık şimdiye kadar ödediği fiyattan daha yüksek bir fiyat ödeyecektir. Fakat anlaşıldığına göre, bu fiyat bile dünya piyasasının oldukça altında tesbit edilmiştir.

Bundan başka, iki devlet, arasında Kübanın iktisadi durumu konusunda yapılan görüşmeler sırasında, Krutçefin Castro'ya Kübada giriştiği endüstrileşme hareketine bir son vermek gereğini anlatmaya çalıştığı da söyleniyor. Gerçekten Castro, Kübayı iktisaden kuvvetlendirmek için ağır ve hafif sanayiye büyük bir önem vermiş, fakat bu yüzden adanın tarım üretimini ihmal etmişti. Komünist devletler arasındaki iktisadî birlik olan COMECON'un yaptığı toplantıda Castro'nun bu durumu uzun uzadıya tenkit edilmiş ve eğer yardım görmeye devam etmek istiyorsa, Kübanın iktisadi gidişine bir düzen vermesi gerektiği ileri sürülmüştür.

Krütçefin mükâfatı

Sovyet ve Küba liderleri arasında yapılan görüşmelerde üzerinde durulan ikinci nokta da, komünist blok içindeki bölünmelerdir. Bilindiği gibi, militan bir lider olmak peşinde koşan Castro da bu bölünme içinde önemli bir yer işgal ediyordu ve uyuşmaz bir tavır takınmanın Küba için daha elverişli olacağını düşünerek Moskovada imzalanan nükleer denemeleri durdurma anlaşmasına katılmadığı gibi Çin-Sovyet anlaşmazlığı karşısında da kesin bir durum almaktan kaçınmıştı. Fakat Krutçef, geçen hafta yapılan görüşmeler sırasında, bu güç ekonomik durumda Kübaya yapmaya devam ettiği yardım karşılığında, Çin-Sovyet anlaşmazlığında Castro'nun desteğini kazanmasını başarmıştır.

Gerçekten, görüşmeler sonunda yayınlanan bildiride, Castro'nun "Sovyet Komünist Partisi merkez komitesi tarafından milletlerarası komünist hareketi saflarında beliren görüş ayrılıklarının giderilmesi ve birliğin korunması için alınan tedbirleri" onayladığı bildirilmektedir. Bundan başka, Castro, Sovyetleri Birliği tarafından savunulan barış içinde birlikte yaşama ilkesinin sosyalist devletler için dış politika prensibi olduğunu da açıkça kabul etmektedir. Bilindiği gibi, bu ilke, Komünist Çin idarecileri tarafından şiddetle reddedilmektedir.

Bildiride bütün siyasî yorumcuları en çok şaşırtan husus, Castro'nun Krutçefin baskılarına boyun eğerek, Amerika ile iyi komşuluk bağıntıları kurmak ümidini belirtmesidir. Krutçef ,Küba eğer bir amerikan saldırısına uğrayacak olursa, Sovyetler Birliğinin yüklemlerine sadık kalacağı -bilindiği gibi, Sovyetler Birliği ile Küba arasında bir karşılıklı yardımlaşma andlaşması vardır - ve elindeki bütün imkânlarla Kübanın yardımına koşacağını tekrarlamaktadır. Buna karşılık Castro da Amerika ile Küba arasındaki münasebetlerin normalleşeceği arzusunu açıklamaktadır.

Tüli'den haberler

Geçen haftanın en renkli ve güzel gecesi, çarşamba akşamı Büyük Tiyatrodaki "Jenufa" operasının galası oldu. Misafir çek tenor Vilem Prıbyl'in iştirakiyle oynanan eser dakikalarca alkışlandı. Uzun zamanadır sahnede görmediğimiz Neriman Esi oldukça iyiydi. Belkıs Aran, gecenin en sükseli artistiydi. Duyduğumuza göre Aran, operadan sonra dostlarına büyük bir davet vermiş ve başarısının tadını iyice çıkarmış.

Gala oldukça kalabalıktı. Operanın çok şık bir gecesi olda Beyaz kürk yakalı siyah astragan mantosu ve topuz, şeklinde yaptırdığı saçlarıyla Ayten Kaçmaz, tiyatronun sahibesi durumunu epeyce benimsemiş görünüyordu. Bej brokar, çok şık şanel döpiyesi ile Hümeyra Yaltkaya gene gecenin en şık kadınlarından biriydi. Yakın arkadaşı Şadan Candarla beraber gelmişlerdi. Yanlarında da, Tarık Levendoğlunun ayrılmak üzere olduğu Sevim Levendoğlu vardı Kocası ile barışmaları ihtimalinden bahsedilen Bayan Levendoğlu o gece herkesin gözünü üzerine çekecek kadar güzeldi Selçuk Milâr ve eşi de galadaydılar. Aynur Milâr galiba siyah rengin kendisine ne kadar yakıştığını biliyor. Zira, ekseri bu rengi tercih ediyor. Yine üstünde, bu renk, pardesü tarzında ,yanlardan kapanan, asimetrik yakalı, çok şık bir elbise vardı. Konservatuarın ikiz balerinleri sarı, kırmızı yollu türk deseni kumaştan yapılmış bir örnek bluzları, yine aynı kumaştan ayakkabıları ve çantalarıyla ilgi çekiyorlardı. Mahmut Öngören ile, beline kadar açık, ateş kırmızısı kadife bir elbise giymiş olan siyah saçlı damı, başbaşa, uzun sohbetlere dalmışlardı. Öngörenin sağ gözüne kan gelmişti.. Galiba hanımın elbisesinin rengi aksetmiş!

Saçları kırlaşmıya başlamış eski Kızıltopraklı yüksek mühendis Adnan Şimşek ve gri lâse dantelden çok şık ve zarif bir elbise giymiş olan biblo gibi eşi -meçlerinin güzelliği ile meşhur- Sitare Şimşek, Sovyet Büyük Elçisi, İtalyan Büyük Elçisi, Çek Büyük Elçisi, Ulvi Cemal Erkin ve eşi Ferinin de Erkin ayrı sıralara düşmüşlerdi.

Mahir Canova, siyahlar giymiş, güzelliği pek üstünde olan Gökçen Hıdıra kavalyelik ediyordu. Özcan Sevgen, Lûtfi Ayın eşi Nevin Ay, Dr. Hayati Sevgen, Aslan Özügür ve eşide galadaydılar. Sevda Aydan topuzunu o kadar yüksek yaptırıyor ki, arkasında oturana acımamak kaabil değil.

Çocuk Bakımı Derneğinin yıllık kongresi

Ahenkli bir çalışma

Geçen haftanın sonunda, Cumartesi günü, Kızılay Genel Merkezi Konferans salonunda Ankara Çocuk Bakım Derneğinin kongresi yapıldı. Dr. Bahtiyar Demirağ ve eşi Zerrin Demirağ ev sahipliği yapıyorlardı. Kongre epeyce kalabalıktı. Geçen yılın çalışma raporu okundu, kongre başkanlığına Yavuz Okçuoğlu seçildi. İkinci başkanlığa İlhan Akova, sekreterliklere de Bayan Armağan Kutsal ile Bayan Sevim seçildiler.

Dr. Bahtiyar Demirağ yaptığı konuşmada, geçen yılki çalışmalardan bahsetti. Demirağın anlattığına göre, Cebecideki çocuk hastahanesinin bi--inci bloku bitmiş ve âcil ihtiyaç dolayısile şimdiden çalışmaya başlamıştır. Altı aya kadar bütün kısımlar tamamlanacaktır. Washington Üniversitesi Pediatric Hematoloji Profesörü Virginia Minnich ile anlaşmaya varılmıştır. Profesör, Marttan itibaren gelip çalışmaya başlıyacaktır. Hastahanede ücretsiz hastalar da kapıdan çevrilmiyecek ve bir kısmına ücretsiz bakılacaktır. Hastahanenin geliri Tıp Fakültesi döner sermayesi ve Dernek geliri ile sağlanmaktadır. Gönüllü çocuk hemşiresi kursu açılmak üzeredir. Yenişehirde Fevzi Çakmak sokaktaki, Kızılaya ait arsada yaptırılacak kreş, çalışan annelere çok faydalı olacaktır. Hastahaneye yeni bir röntgen makinesi de alınmıştır. Bu çocuk hastahanesinin bitmesiyle, korijenital kalp hastalıklarının teşhis ve tedavisi, yeni doğanda kan uygunsuzluğu dolayısıyla kan değişmesi mümkün olacaktır. Abidinpaşa semti civarındaki gecekonduların taranması, hasta çocukların tedavisi ve aşılarının muntazaman yapılması da programa dahil edilmiştir.

Dr. Bahtiyar Demirağın konuşmasından sonra otuz kişilik Merkez Kurulu ittifakla ibra edildi. Kurul üyelerinin hemen tamamı toplantıda nazırdılar : Avniye Kurutluoğlu, Memduha Satır, Melâhat Akan, Nevin Bursalı, Necla Özey, İlhan Akova, Ferit Apanın eşi Fazilet Apa, Belkıs Yalın, Samime Bingöl, Refia Çeliker, Yıldız Küçük ve daha birçok hanım, geçen seneki gibi bu sene de Derneğe yararlı olmak için çalışmaya çok istekli olarak kongreye katılmışlardı.

Gençlik Parkındaki havuz iyice buz tutmuş. Bilhassa pazar günleri burada, kayarak eğlenenleri sık sık görmek mümkün oluyor. **Dr. Sami Solu** da çocukları ile beraber parkın müdavimlerinden. Gençliğinden şüphe edenlere göstermek üzere, parkta kayarken çekilmiş resmini de hassasiyetle saklıyor.

Kızılay Çankaya Şubesi, cumartesi günü, atölyelerinin açılışını yaptı. Çankaya Şubesi Başkanı Muhlis Kanalı ve Kadınlar Kolu Başkanı Güngör Berksan ile ikinci başkanı Türkân Akçakoca, doğrusu bütün güçleriyle çalışmışlar. Burada açılan atölyelerde hem birçok kimseye iş öğretilmiş oluyor, hem de sağlanan kazanç, kendilerine emekleri karşılığı veriliyor.

Üst katlarda hasır çanta ve şapka atölyeleri, çorap örme makinelerinin bulunduğu salonda da çok ucuza mal edilen erkek çorapları ve yün örme atölyeleri var. Alt katlarda *ise* dispanser kısmı, ana ve çocuk sağlığı kısmı bulunmaktadır. Dahiliye servislerinde gönüllü doktorlar çalışmaya bağlıyacaklar. Hastalara pek az bir ücret karşılığı bakılacak. Böylece, muhtaç kimselere de emek karşılığı yardım yapılmış olacak.

Geçtiğimiz hafta içinde Senato Başkam Enver Aka ve eşi Canide Akanın Senatör ve eşlerine verdiği kokteylde en şık elbiseli kadın Sevim Göle idi. Bayan Göle, zarif kıyafeti ve herkesle ayrı âyrı ilgilenişiyle kocası Kars senatörü Turgut Göleyi gölgede bıraktı, hattâ iki defa da İnönünün iltifatlarına mazhar oldu.

İsmail Rüştü Aksalın kardeşi Kemal Aksalın kızı Demet Aksal ile, yüksek mühendis Nazmı Karatekinin oğlu Aydın Karatekin, geçen hafta cumartesi akşamı Ankara Palasta yapılan bir kokteylle nikahlandılar. Tarafların şahitliğini İsmet İnönü ve Devlet Su İşleri Müdürü Neşet Akmandor yaptılar. Genç evliler pazartesi akşamı Ankaradan ayrılacaklar ve birkaç yıl kalmak üzere İsviçreye, gidecekler.

Düğünde her iki tarafın aileleri ve seçkin bir davetli kitlesi Hazır bulunuyordu. Gelinin amcası İsmail Rüştü Aksal, eşi Jale Aksal ve kızı Bânu ile gelmişti. Nedim Rüştü Aksal ise bekâr olduğu için yalnızdı. Fuat Sirmen ve genç eşi, Kemal Satır ve siyah, gayet zarif elbisesi, kürk süslü şapkası ile çok şık olan eşi Memduha Satır da nikâhtaydılar.

SERGİ — 6 yaşındaki ressam Bedri Baykamın ünü hergün bir parça daha hudutlarımız dışına taşıyor. Baykamın son sergisi İsviçrede Difar galerisinde açıldı ve büyük ilgi gördü.

Difar Galerisinde açılan sergi davetiyesine tanınmış Gea Augsburg şu satırları yazmıştır : "Resimleri gördüm. Şüphesiz ki bir kabiliyetsin. Simdi sana düşen bu tazeliğini muhafaza etmektir. Bilir misin ki ressamların çoğu çocukluklarının safiyetini tekrar bulmak isterler".

SOSYAL HAYAT

Dekorasyon

Orman köylerinden Ankaraya

Makineleşen bir dünyada el sanatları gün geçtikçe değer kazanmakta ve modern iç dekorasyonda önemli bir yerin sahibi olmaktadır. Bilindiği gibi, artık cicili - bicili, biblolu odalar demode olmuş, bunların yerini çıplak manzaralı, kullanışlı, fakat az eşyalı odalar almıştır. •

İşte böyle bir odada, el emeğiyle meydana gelmiş bir tahta heykel, bir dövme bakır, ilkel bir sanat eseri, beklenmedik bir etki yapmakta ve çıplaklığı doldurmaktadır. Çok şık bir kristal vazonun yerini bir seramik testi almış, tahta kaşıklar, heybeler, sepetler şık odalarda baş köşelere geçmiştir.

İşte Mithat Paşa caddesinde 50 numarada Orman Genel Müdürlüğünün açtığı daimi el sanatları sergisi, bugünkü dekorasyonda önemli bir yeri olan bu sanatı orman köylerinden Ankaraya getirmiş bulunmaktadır. Sergideki çeşitli hasır işleri, kontrplak artıklarından yapılmış çok şık abajurlar, kutular, tepsiler, Terkos Gölü. yakınlarındaki sazlardan yapılmış hasırlı kaplar, buğday ve çavdar saplarından örme kutular, hasır terlikler, çeşitli eşyalar, hareketli tabaklar, çeşitli oyuncaklar, bir süre sonra satılığa çıkarılacak, böylece boş saatleri değerlendirerek köy kalkınmasını sağlamak istiyen Köyü Kalkındırma şubeleri orman köylerine bu yoldan gelir sağlama imkânına kavuşmuş olacaklardır.

Milletlerarası **bir** sanat

Serginin özelliği, eskidenberi tanıdığımız eski tip el sanatları ile yetinilmemiş olmasıdır. Bu sergide yalnız tipik türk el sanatlarını değil, örneği Almanyadan, Japonyadan ve dünyanın dört bir yanından getirtilerek, köylerde yaptırılmış değişik tipte el sanatlarını seyretmek mümkündür. Çünkü artık bütün dünyada mesafeler kısalmış, insanlar birbirlerine çok yaklaşmışlar ve birbirlerinden yeni şeyler öğrenmişlerdir. Bu yenilik el sanatlarını ürkütmemekte. onlara, aksine yeni sahalar açmaktadır. Meselâ, kurutulmuş ot rafiya ile sarılmış ve çok şık büyük çamaşır sepetleri yapılmış, bir kaşığın nasıl meydana geldiğini gösteren çok ilginç ve ilkel bir çalışmanın demonstrasyonu yanında ve Anadoluda et dövmek için kullanılan tokaçın burnunun dibinde limon ağacından, çam tahtasından, fırınlanmış kayından yapılmış stilize eşyalar görülmekte, söğüt çubukların dan şişe koymak için yapılmış delikli, çok şık sepetler gözü almaktadır. Bildiğimiz Antakya hasırı klâsik şekliyle, fakat daha çok çeşitli yeni şekilleriy te mevcuttur.

Sergide mısır yaprakları, çöpler, kontrplâk artıkları, akla gelen ve gelmiyen herşey kullanılmış, ağacın tabii budakları muhafaza edilerek, bir küçük masa-sandalye yapılmış, muhayyile el sanatı ile başarılı bir şekil de birleştirilmiştir.

Ormanı korumak yalnız sözle olmaz. Orman Genel Müdürlüğü bu nun için, az yakıtla odaları sıcak tutacak soba tipleri hazırlamış ve bunu halka ucuz fiyata satmaya başlamıştır. Meselâ sergide bulunan bir soba 12 kilo yakıtla 60 metreküb hacminde bir odayı 24 saat sıcak tutmakta, ayrıca, evin sıcak su ihtiyacını karşılamaktadır. Duvar içine yerleştirilen ve dışardan ateşlenen sobalar bütün evi az bir yakıtla ısıtmakta ve muhtelif tipte beş yıllık vadeyle satılmaktadır.

Moda

Bahara hazırlık

Yeni. bir mevsime girmeden çok evvel giyim konusunda hazırlıklı olmak hem zaman, hem para ekonomisi bakımından gayet önemlidir. Yerinde ve zamanında, düşünülerek hazırlanmış bir kıyafet, kadının hem her yere derlitoplu çıkmasını saflar, hem de acele ile yapılan ve çoğu zaman işe yaramıyan bir kıyafete kucak dolusu paranın dökülmesini önler.

Baharda giymek üzere şimdiden bir' tayyör dikinmek için zaman belki erkendir. Böyle önemli bir kıyafeti terziye vermeden son modelleri beklemek daha isabetli olur. Ancak bahar için şimdiden, baharın moda etek lerden edinmek ve bunu her derde deva bir şömizye bluzla tamamlamak gerçekten faydalı olacaktır. Çünkü her mevsimbaşı yapılacak bir yeni etek, gardrobun en ekonomik şekilde yenilenmesi demektir. Bu hem pratiktir, hem de giyim konusunda insana gerçekten bir tatmin duygusu verir.

Yeni etekler

Yeni ateşler gine normal derecede kısa ve düz hatlıdır. Ancak rahat yürümeyi mümkün kılan pliii parçalarla da bazı özellikler kazanmıştır. Eteklerin düz hatlı olmasına rağmen kalça hattı mübalâğalı şekilde çıkık olmayıp, düzdür. Yeni eteklerin başlıca özellikleri kemerli ve kemer takılacak parçalara sahip oluşlarıdır. Bluzlar artık eteğin dışına değil, içine giyilmektedir. Bu da etek modası nın özelliğini teşkil etmektedir Birkaç yıldan bert bluzlar daha çok etek üstüne düşürülmekte ve blûz-etek daha çok bir döpiyes manzarası arzeden şekilde giyilmekteydi. Bu mevsimin etekleri, beli gösteren hakiki eteklerdir ve bluzlar da, döpiyes olma iddiasını bir yana atmış, vücuda oldukça yapışık, sevimli, küçük, şirin bluzlardır. Bu gerçek etek-blûz kıyafetinin rahatça sokağa çıkması ise etek rengine çok uygun ve âdeta aynı kumaşın yününden yapılmış örgü sveterler le sağlanacaktır.

Bu mevsimbaşı her kadın kendi ti-

pine göre şu altı etekten birini seçebilir :

1 — Bej gabardinden yapılmış, önden çift düğmeli ve vücudu saran portlöy eteklik.

2 — Gene bej gabardinden veya açık lâcivert gabardinden yapılmış dümdüz, iki yan dikişlerinden gizli fermuarla açılan ve bu şekilde özellik kazanan, vücuda yakın bir eteklik.

3 — Önden veya arkadan ilâve edilmiş, hafifce evaze bir parça ile veya pli-kaşe ile yürüme kolaylığı kazanan tweed veya flanel bir etek.

4 — Geniş kanon plileri dizüstü hizasına kadar dikilmiş ve şişman göstermeyen tipte yeni, buruşmaz kumaşlardan yapılmış beyaz, gri veya gene bej bir etek.

5 — Tek tarafa yatırılmış geniş pilli, çok genç edalı bir etek.

6 — Düz hatlı etek kaidesinin istisnasını teşkil eden ekose verev bir etek. Verevin fazlalıkları alınmıştır. Vücuda yakın bir etek olup, erkek yakalı, düz renkli bir bluzla giyilmekte, bluzu ise eteğin kumaşından bir ekose eşarp süslemektedir.

Bütün bu eteklerin şık kemerleri olup, bluzlar etek içine giyilmektedir.

Her derde yetişen bluz,

Bahar için şimdiden hazırlanacak bluzlar çiçekli, çizgili, kareli, ekoseli veya düz kumaşlardan yapılmış küçük veya uzun kollu, çoğu zaman mintan yakası şeklinde düğmelenen küçük bluzlardır. Bahar için çok işe yarıyacak bir bluz tipi de beyaz, uzun kkollu, ince manşetli bir şömizye bluzdur. Bu şömizye bluzun önden , gizli düğme ile düğmelenmesi ona birçok giyim yeri vermektedir. Çünkü bu takdirde yakayı tam kapamayıp, yaka altından geçirilen bir küçük kravat Veya eşarpla klâsik bluza çok değişik yeni bir hava vermek de mümkün olmaktadır. Bu her derde deva beyaz bluz, tayyör içinden, etek üstüne, jumper kıyafetle çok rahatça giyilmektedir. Bu, bahar gardrobunun bir temel kıyafetidir ve çok parlak olmıyan bir ipekten, ham ipekten, ince blûzluk ketenden, dökük bir kumaştan yapılabilir.

Yeni tip kemerli bir etek, bir beyaz şömizye bluz ve birkaç küçük bluzla bahara şimdiden tam teçhizatlı girmek mümkündür. Bu kıyafetleri patronla, şimdiden dikip hazırlamak da her kadının kolayca ve zevkle yapabileceği bir iştir.

Yılın Kadını

Türk Kadınlar Birliğinin yılın kadını olaran ilân ettiği sayın Beraet Rendayı, sosyal faaliyetlerinden ötürü çok eskiden beri tanırım. İsmi AKİS okuyucuları için yabancı değildir. Türk-Amerikan Kadınları Kültür Derneğinin çok faal başkanlarından biri olarak, muhtelif vesilelerle, Sosyal Hayat sütunlarımızda kendisinden bahsetmiştik. Son yıl içinde bu derneğin, köy grupu içinde gösterdiği faaliyet ise gerçekten övgüye değer. Bu bakımdan sayın Beraet Rendanın Yılın Kadını sıfatını kazanması, bizim için, bir sürpriz teşkil etmemiştir. Ancak, Türk Kadınlar Birliğinin her yıl tekrar ettiği bu seçimin hangi usul ve ölçüler dahilinde yapıldığı, gerçekten bütün türk kadınları için bir merak konusu olmuş durumdadır. Bunu bizzat Türk Kadınlar Birliği üyelerimin ve faaliyet halindeki Türk Kadınlar Birliği şubelerinin de bilmediklerini öğrenmiş bulunuyorum. Dünyanın birçok memleketlerinde kadın birlikleri, federasyonlar bu tip seçimler yaparlar. Ancak, böyle bir seçime gidilebilmesi için üyelerin toplanması, hiç olmazsa teşkilâtın muhtelif illerden aday göstermesi ve Genel Merkezin de bunun üzerinde esaslı bir etüd yapması zorunluğu vardır.

Yılın Kadını seçilirken, demek faaliyetleri, toplum kalkınmasına yararlı herhangi bir çaba elbette ki gözönünde tutulabilir. Ancak sosyal faaliyet de tek seçim faktörü olmamalıdır. Geceyi gündüze katarak içerde ve dışarda çalışan, çocuklarını okutan, onları yetiştiren bir anne, herhangibir hareketinden ötürü toplumu etkileyici bir rolü olan; kendi çabası ile yükselmiş ve bir varlık olmuş bir kadın, bir gençkız pekâlâ yılın kadını olarak seçilebilir. Yılın Kadını ünvanı yalnızca büyük şehirlerimizde varlık gösteren kadınlarımıza değil, Türkiyenin herhangibir köşesinde bu sıfatı haketmiş olanlara verilebilmelidir. Eğer Türk Kadınlar Birliği gibi çok iddialı bir isim taşıyan bir dernek, bu ödevi başardı bir şekilde yerine getirmek istiyorsa, herşeyden önce teşkilâtını harekete geçirmeli ve teşkilât yolu ile yurdun dört bir köşesinde, yılın kadını ünvanını kazanabilecek kadını aramalı, teşkilâtın bu konuda göstereceği adayları Genel Merkez yönetim kurulunda, ciddi bir incelemeden geçirdikten sonra karar vermeli ve nihayet de bu seçimi, seçilenin tercüme-i hali, gösterdiği başarı ve bütün hikayesiyle beraber kamu oyuna ilân etmelidir. Öyle zannediyorum ki bugün bu işi Türk Kadınlar Birliği Genel Merkezi, kendi sahasında tanıdığı faal kadınlar arasından bir tanesini seçerek kısa yoldan halletmekte ve bu yüzden her yıl, haklı-haksız bir tenkit yağmuruna tutulmaktadır.

Üç defadır, üstüste seçilen kadınlar hep sosyal alanda, dernek faaliyetleriyle varlık göstermiş kadınlardır. Birisi İstanbuldan ,ikisi ise Ankaradan seçilmiştir. Bu olay, Türk Kadınlar Birliğinin yurt çapında türk kadınını temsil edemediğini ve Türk Kadınlar Birliği gibi lüzumlu bir teşekkülün, ne yazık ki sembolik olmaktan ileri gidemediğini bize bir kere daha göstermiş bulunmaktadır.

Jale Candan

Haberler

Önceki hafta müzik çevrelerini özellikle bizzat müzikle uğraşmak durumunda bulunan Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrasının üyelerini - yakından ilgilendiren, bu yönden de büyük bir katılma oranıyla toplanan bir yıllık kongre yapıldı. Bu, Konser Salonunda 16 Ocak Perşembe günü toplanan, Ankara Filarmoni Derneğinin kongresiydi.

Kongrenin ilginç yanı, özellikle son aylarda dedikoduları ayyuka çıkan, basın sütunlarında hemen hergün yeralan birtakım rivayetlerin gerçekle olan ilgisini tesbit etmesiydi. Bu bakımdan AKİS de bu konuya gereken ilgiyi gösterdi, toplantıya bir üyesini gönderdi. Ayni zamanda Derneğin de üyesi olan yazar salona girdiğinde yoklama yapılıyordu, bir an kendisini Mecliste sanan üye. hemen Derneğin tüzüğüne sarıldı, aradı taradı, böyle bir mecburiyet yoktu. Neyse, "fazla mal göz çıkarmaz" diyerek toplantıyı izlemeye başlayan yazar, bu kez Yönetim Kurulunun ibrası ve faaliyetlerinin tartışılması için bir temel teşkil edecek olan "Yıllık Faaliyet Raporu"nun okunmasını beyhude bekledi. Rapor okunmadı. Çünkü ortada böyle bir faaliyet raporu yoktu. Oysa ki bahis konusu dedikoduların aslı faslı olup olmadığını araştırmak üzere gelmiş bulunan yazar "usûl hakkında" söz alıp itirazda bulundu ,daha birtakım sesler de yükselince Yönetim Kurulunun eski Başkanı Mükerrem Berk "haklı olduklarım, derhâl bir rapor hazırlanıp Genel Kurula sunulacağını, bu ödevin her nasılsa unutulduğunu" bildirdi!..

Rapor "hazırlanadursun" denilerek, hesapların incelenmesi faslına geçilince, yazarın hayretleri bir kat daha arttı. Çünkü ortada, geçen yıldan devredilen bir "Bütçe" nin de, 160 bin küsur liralık gelirin hangi esaslara göre harcandığına dair bir kaydın da ortada bulunmadığı meydana çıktı. Harcamalara esas olacak bir takım peşin kabuller olmayınca da iş Yönetim Kurulu kararlarına kalıyor ve bu yüzden - tüzük gereğince - sadece Başkan veya İkinci Başkan ile Genel Sekreterin imzaları 160 bin liranın harcanmasındaki biricik takdir hakkını teşkil ediyordu. En basit bir ailenin bile bir basit bütçesi olduğunu bilenler "yağma Hasanın böreği" sözünü hatırlayıp gülümsemekten kendilerini alamadılar..

"Hesap Durumu" başlığıyla bastırılarak toplantıya katılan üyelere dağıtılan bir vesikaya göre Derneğin - ayni zamanda Orkestra Yönetim Kurulunun - Başkanı Mükerrem Berk. Derneğin saymanı Suat Berikerden 1963 yılında tam 1971 lira 85 kuruş avans almış, fakat bunu 31 Aralık gününe kadar kapatmamıştı. Bunun sebebi üyelerden Faruk Güvenç tarafından soruldu. Sayman cevabında bu paranın Berke, gelen virtuozları "karşılama parası" olarak ödendiğini, Berkin Esenboğaya kendi Volkswagen'i ile gittiğini ve orada hamal paralarını, kahve çay ücretlerini, bahşişleri ve benzerlerini hep ödediğini anlattı. Madem ki Yönetim Kurulu bu yönde bir karar almış ve her gelen virtuoz başına 100 liranın Berke ödenmesine karar vermişti, o hâlde akan sular durmaktaydı. Geçen yıl içinde, bizzat Berk tarafından verilen bir listeye göre, tam 11 virtuoz da bu şekilde karşılanıp "ağırlanmıştı".

Ancak, yine Faruk Güvenç bunların içinde sayıları ünlü piyanist Kempff'in karşılanması için de Mükerrem Berkin kendi arabasını kullanıp kullanmadığını sorunca işler değişti; Berk cevabında yine buna da kendi arabasıyla . gittiğini belirttiyse de genel inanç o gün mumaileyhin İstanbulda, o sırada verilecek konserin hazırlıkları için, bulunduğu ve bu amaçla yine Filarmoni Derneğinden bir hayli "harcırah" almış olduğudur. Şimdi beklenen, Berkin bu nâzik konuyu aydınlatacak bir açıklama yapmasıdır.

Geçen yıl yine Konser Salonunda dinlediğimiz rus piyanist Yakov Zakdan bu yana "bukadar hızlı çalan" bir piyanist dinlemediklerinde herkesin birleştiği bir piyanistten Ankaralı müzikseverler Çaykovskinin Birinci Piyano Konçertosunu dinlediler. Ayni piyanist -yani rumen asıllı İsrael vatandaşı Mindru Katz - bir de Chopin resitali yerdi. Diğer resitallerin aksine hıncahınç dolu olan bu resital gibi orkestrayla verdiği konser de tartışıldı. Sonuç olarak sadece mükemmel bir teknikle iyi bir kulağın ve tabii normalin üzerindeki bir müzik hafızasının iyi ve kaliteli müzik yapmağa yetmeyeceği de bir kez daha ortaya çıktı.

1 Konser Dinledim

Konseri veren : Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası.

Yöneten: Arthur Fiedler (Amerikalı misafir şef).

Solocu : Suna Kan (Keman).

Konserin günü : 25 Ocak 1964, Saat 16.00'da.

Yeri : Ankara Konser Salonunda.

Program : Brahms'ın genellikle üniversite törenlerinde çalınan bir uvertürüyle, Çaykovskinin en güzel bestelerinden birini ve bu sezon ikinci defa yine ayni solocudan dinlediğimiz Beethoven'in konçertosunu ihtiva ediyordu:

1. J. Brahms: "Akademi Töreni" uvertürü,
2. L. van Beethoven: Re majör keman konçertosu,
3. P. Çaykovski: 4 cü senfoni.

Konserin özellikleri : şüphesiz en büyük özellik Arthur Fiedler gibi, yalnız Amerikada değil, dünyanın her yanında büyük ün salmış, popüler olmuş, değerli, tecrübeli bir orkestra "kurdu" nun orkestramızı yönetmesiydi. Şimdiye kadar birçok kez Avrupadan ve hattâ Amerikadan "meşhur", "kıymetli" ve benzeri ünvanlar taşıyan yöneticiler getirilmiş, ama yine birçoklarının foyası daha ilk anda ortaya çıkmıştı. Maamafih Scherchen gibi bazıları da orkestramızın çalışını gerçekten "üstün" bir kerteye eriştirmeyi başarmışlardı.

İşte Fiedler ilk gruptaki "şişirme" şöhretlerden olmadığını, tersine, köklü ve belirli bir sanat geleneğine bağlı, yerleşmiş, kişiliğini edinmiş bir sanatçı olduğunu daha ilk konserinde belli etti. Arthur Fiedler ,bütün dünyada olduğu gibi, yurdumuzda da daha çok hafif karakterdeki, herkesin kolayca anlayıp izleyebileceği müzik parçalarını çalmakta maharet sahibi bir şef olarak bilinir.

Aslında Piedler'in şöhretinin Boston'daki Popular Promenade Concerts, veya kısa deyimiyle "Pops" konserlerinden gelme olduğuna hiç şüphe yoktur, Yaşı altmışa erişmiş bulunan bu idealist halk eğitimcisi, amaçlarına erişmek için halkın en kolay anlayacağı müzik örneklerini kullanmağı tercih etmektedir. Mamafih bu onun yalnız bu alanda başarı sağlayabileceği anlamına da gelmez. Arada sırada da olsa o çalınması ve yönetilmesi güç parçaları programa alarak birçok diğer "ünlü" yöneticilere iş çıkartacak kadar başarılı bir şekilde çaldırır.

Beğendiklerim : Konserin hemen bütünü çalanlarla solocuyla, yöneticiyle, halktan, bu kez daha büyük bir hisse almış bulunan dinleyicileriyle -yine de "özel" işlem gösterilen kişiler göze çarpmakla beraber- örnek **bir** bütünlük gösteriyordu.

Eserlerin hepsi iyi çalındı, solocu Suna Kan geçenlerde çaldığı Beethoven konçertosunu sadece iki **gün** gibi kısa bir sürede yetiştirip Fiedler gibi **bir** şefle sahneye çıkmak cesaretini gösterdi ve bu yüzden de -en aşağı konserdeki başarılı çalışında olduğu kadar- büyük takdir topladı. Konserden sonra orkestranın Fiedler'in yönetiminde birden gösterdiği kalkınma bütün dinleyiciler tarafından kabul edildi. Özellikle bir türlü kendini düzeltemeyeceği sanılan üfleme çalgılar sırasındaki bazı üyeler bile kendilerini konserdeki genel havaya kaptırarak çok başarılı bir çalış çıkardılar. Demek ki orkestraya renk ve gayret vermede en önemli unsur şeftir.

Beğenmediğim : Konserin programı haftalarca önceden ilân edilmişti; buna göre solocu Ayla Erduran olarak biliniyordu. Oysa ki son dakikada Beethoven konçertosunu hazırlayıp çalmak yönünden iki kısa gün sadece birkaç dakkika demektir - Aylanın gelememesi yüzünden Sunanın çıkması tam bir sürpriz oldu. Hattâ arka sırada oturan meraklı dinleyicilerden birisi programı eline aldığında Fiedler'in kapaktaki fotoğrafını da ünlü şef Pierre Monteux"ye benzettiğinden şöyle dedi: Yahu birader, haydi Aylanın Suna olacağını kabul ettik ama ya Fiedler yerine Monteux'ye ne buyrulur?...

Sonuç : En muhafazakâr bir kritik bile böyle bir konseri dünyanın neresinde ve hangi salonda dinlerse dinlesin, yazacağı şeyler ancak bukadar "iyimser" olacaktır.

Daniyal ERİÇ

Mindru Katz
Canlı daktilo makinası

S i N E M A

Filmler

"Dahi Çocuk" un fiyaskosu

Batı sinemasında, kelimenin tam anlamıyla "dâhi çocuk" ların sayısı azıdır. Dolayısıyla da bu azlık, "dâhi çocuk" ların dâhi çocukluklarını da ortaya koyar. Bir Chaplin, bir Orson Welles ayarı "dâhi çocuk"la Batı sineması henüz karşılaşmış değildir. Bu karşılaşmamanın yanı sıra, Batı sinemalarında "dâhi çocuk" luğa özenenler yok mudur? Elbette vardır. Şimdilerde bir Peter Ustinov, bu çeşitten bir "dâhi çocuk" luğa özenmekte ve bu yolda yürümektedir.

Peter Ustinov çok yönlü bir sanatçıdır : Tiyatro oyuncusudur, rejisörüdür, oyun yazandır, sinema oyuncusu, rejisörü, senaryocusudur. Sinemada fizik üstünlüğünün yanı sıra, iyi oyuncu oluşunu da kabullendiren Ustinov, kendi tiyatro oyunundan sinemaya aktardığı "Romanoff And Juliett - General Çöpçatan"la oyunculuktan başka yapımcılık, rejisörlük Ve senaryoculuğu da deniyordu.

"Billy Budd - Korkusuz Korsanlar", "Romanoff And Juliett - General Çöpçatan"la bir çizgide değildir. Çünkü Ustinov herşeyin üstünde olarak kendi dışında bir yazarı, üstelik Herman Melville gibi hayli ağır ve destan romana yönelmiş bir yazarı ve kitabını çıkış noktası olarak ele almakta ve buradan yola düşmektedir. Melville, yıllar öncesi, Hollywood sinemasının sayılı birkaç ustasından olan John Huston'ın elinde ve "Moby Dick"de de denenmiş ve öyle ahım şahım ve sözü edilir bir başarıya ulaşılamamıştı. Üstelik, John Huston'ın "dâhi çocuk"lukla da herhangi bir ilişkisi yoktu.

Sinemanın yeni "dahi çocuk"u Ustinov, Melville romanını sinemaya uygulamanın güçlüğünü baştan sezmiş ve yanına senaryocu olarak - hem senaryocu ve hem de rejisör olarak tanıdığımız- Robert Rossen'i de katmış. Fotoğraf direktörü en iyi ingiliz fotoğraf direktörlerinden Robert Krasker. Bunların hemen arkasından da en iyi oyuncu seçimine gidilmiş. Romanın ve filmin baş kahramanı Billy Budd dışında, çoğunluk eski ve denenmiş oyuncular. İşini bu kadar sağlam kazıklara bağlayan yapımcı Peter Ustinov, bir tek yerde -ve filmin tek canalıcı noktasında - yanılgıya uğruyor: Rejisör seçiminde... Rejisör Peter Ustinov, yapımcısı Peter Ustinov'u koyu ve altından kalkılmaz bir fiyaskoyla karşı karşıya getirip bırakıyor.

Melville ile Ustinov

Rejisör Ustinov'un fiyaskosunun baş nedeni, yanlış yazar seçiminden geliyor. Melville, sinema gönüllüsü bir rejisör için her zaman gönüllerde yatan bir arslan olabilir. Bu, gönül sahibi ile arslanın bileceği bir şeydir ama, gönül sahihi, arslanın kolay yutulur bir lokma olduğunu sandığı anda işler ters kepçe gelebilir ve fiyasko başlar.

Ustinov, Melville'i kolay yutulur bir lokma saymasının dışında, sindirimini de aynı kolaylıkta sanmıştır. Fakat bunun hiç de evdeki hesaplara uymayan bir çarşı hesabı olduğunu - sonradan - görmüştür.

Melville'in romanı "Billy Budd", sayısız korsan romanlarından hem ayrı, hem de değişik bir yapıdadır .Şöyle bir benzetme örneği de verilebilir: Hollywood sinemasında nasıl son yıllarda bazı usta sinemacılar western çerçevesi içinde günümüz insanının problemlerine, kişisel davranışlarına eğitebiliyor ve ele alıp işleyebiliyorsa, Melville romanlarından da bu kadar bir çıkış ve varış yolu bulunabilir. Çevre, mekân ve geçmiş, bu çeşit bir ele alışta olsa olsa bir "back-ground" dur.

"Billy Budd "in konusu, Onsekizinci yüzyılda bir ingiliz savaş gemisinde geçmektedir. Genç Billy Budd'ı (Terence Stamp) bir savaş gemisine alıyorlar ve donanmaya katıyorlar. Genç Budd, böylece, askerlikle yüzyüze geliyor. Gemidekiler -Ustinov ile Rossen'in senaryosuna göre- keskin birer çizgiyle ikiye ayrılıyorlar: İyiler ve kötüler. Romandan senaryoya ve sinemaya geçerken gerekli ayıklama - Melville'ln büyük yazar yanına saygıdan mıdır, nedir? - pek yapılmış değildir. Rejisör ve yardımcı senaryocusu, Melville'in romanındaki yüklü malzemeyi bütüne yaklaşık bir yoldan sinemaya aktarmaya çabalıyorlar. Bu çabalayış, önce rejisörü köstekliyor, sonra da filme büyük çapta darbesini indiriyor. Hikâye bir çizgide akmadığı için film yürümüyor, ritm kayboluyor ,giderek sıkıcı, bunaltıcı bir havaya bürünüyor.

Doğrusu istenilirse "Billy Budd-Korkusuz Korsanlar"da kötüler çoğul değil, tekildir. Bir tek kişi, inzibat subayı Claggart (Robert Ryan) kötülüğü ve kötüleri temsil ediyor. Nedensiz bir anarşi içindeki genç tayfa Jenkins (Ronald Lewis) bile bir yerden sonra iyiler safındaki yerini alıyor. Geriye kalanlardan kumandan Edward Fairfâx (Peter Ustinov), yardımcıları -Paul Rogers, John Neville ve David MacCallum - ve tayfalardan uç noktası olanlar -Melvyn Douglas, May MacNally, Robert Brown, v.s- hep iyilerin temsilcileridir.

Genç Billy Budd, bu yeni girdiği çevrede çeşitli insanlarla karşılaşıyor, ilişki kuruyor. Bütün bu karşılaşma ve ilişki kurmalarda senaryocularla rejisör ana kahraman Billy Budd'ı, bir bakıma İsaya benzetici bir davranışla ele alıyorlar, işliyorlar ve seyirciye bu açıdan baktırıcı bir gözle Veriyorlar. Ortada, büyük bir çatışmayı başından sonuna kadar götürecek ne büyük ve ne de irili ufaklı olaylar dizisi vardır. Benzerine "Mutiny on the

Bounty — Kanlı Korsan". "Mr. Roberts" ve "The Caine Mutiny - Denizde İsyan- filmlerinde bölük pürçük rastladığımız -bu defa kötülenmiş - bir Claggart ile karşılaşılıyor. Claggart. geçmişi bilinmeyen, donanmaya gönüllü katılmış, tayfalarca "şeytanın kendisi" olarak bilinen sadist, merhametsiz bir kişi. İsacıl davranışın kişisi olan Billy Budd, böylesi bir Claggart'ın önüne çıkarılıyor. Çekişme, her ne kadar "şeytanın kendisi" Claggart'ın yenilgisi ve ölümüyle son buluyorsa da, İsa kırması Billy Budd, yine İsanınkine çok yaklaşık bir ölümle cezalandırılıyor: Asılıyor!..

Ustinov, bu arada insancıl adalet ile kanun -yani insancıl davranışla, kanunların yönettiği davranış- arasında kalanların durumuna da eğiliyor. Genç tayfa Billy Budd, elinde olmaksızın ve istemiyerek. Üstü Claggart'ı bir kaza sonucu öldürmüştür. Görgü tanığı da kumandan Fairfax'dir ve kumandana göre, Billy Budd suçsuzdur. O kışkırtılmıştır, haksızlığa uğramıştır, Claggart yalanlarıyla) Billy Budd'a tuzak kurmuştur.

Gerçekte de bu oluyor. Billy Budd ve Billy Budd'ın iyiliği, Claggart ve Claggart'ın "şeytanın kendiliği" sürekli olarak çatışıyorlar. Claggart, bütün kötülükleri karşısında yine de iyilikçilikten kaçınmayan -bu kaçınmayışla da kendi kötülüğünü kendi kendine ayna tutarak yansıtan- Billy Budd'ı ortadan kaldırma çareleri arıyor. Ne pahasına olursa olsun, Billy Budd'a kötülük edecek, onu ezecektir.

Billy Budd ise, buna gönüllü ve yürekle direniyor. İyilikle karşı koyma ve İsacıl bir pasif karşı çıkış!

Olayın tek görgü tanığı kumandanın önünde geçenlerde Claggart, az önce kendisini bir tayfanın saldırışından kurtaran Billy Budd'ı isyancılık ve isyan çıkarmakla suçluyor.

İki arada bir derede

Claggart, bununla da kalmıyor: Ona göre Billy Budd, disiplini -dolayısıyla askerlik düzenini - hiçe saymaktadır, bütünüyle kötü bir tayfadır, üstlerini saymamakta, düzeni bozucu davranışlarını sürdürmektedir. Öbür tayfaları kışkırtmış ve isyan hazırlamıştır. Dolanlı bir yoldan kendi ölümünü hazırlayan Claggart'ın bu kötü sonu, Billy Budd'ı kanunlar karşısında suçlu saydırıyor. Toplanan savaş divanı iki arada bir derede kalacak, kumandanın tanıklığı genç Billy Budd'ın suçsuzluğunu ortaya çıkaracak ve divan üyeleri onun özgürlüğünü isteyen bir yolda oy kullanacaklardır.

Fakat kanunların indinde Billy Budd suçludur, mutlaka cezalandırılması gerekmektedir. Üstüne karşı gelmiştir, istemiyerek de olsa düzeni bozmuş ve üstünü öldürmüştür. İnsanca bir eğilimi kanunlar yasaklamaktadır. Önemli olan, genç Billy Budd'ın özgürlüğü değildir. Önemli olan, kanunların ruhunun zedelenmesidir. Kumandan bu yoldan hareketle bütün divan üyelerini Billy Budd'ı suçlu görmeye ve ölüme mahkûm etmeye sürükler.

Sonuç, şaşırtıcıdır. Kanunların getirdiği düzenin bozulmaması ve dengenin sarsılmaması için suçsuz Billy Budd, uzun tartışmalar sonunda asılmaya hüküm giyer ve asılır: Seyirci için böylesi bir "son"un getireceği şaşırtmayı iyi hesaplayan - fakat yan tutmaktan kaçındığı ikiyüzlü bir bıçak niteliği taşıdığı için- rejisör Ustinov, filmine "Son" yazısını vurmadan önce bir ses açıklamasına ihtiyaç duymuştur. Buna göre, genç Billy Budd, herşeye rağmen yüce bir kişidir, insanlara kanunların önünde saygı duymalarını, kanunların buyurduğu yolda yürümelerinin zorunluğu olduğunu ortaya koyduğunu belirtir.

Ustinov, filmi "Billy Budd - Korkusuz Korsanlar"da oyuncu olarak, oyuncu yöneten rejisör olarak başarılıdır. Ama sinema dilini kullanan rejisör olarak katiyen! En iyi oyuncu, Claggart'ın Robert Ryan'ıdır.

TİYATRO

Ankara

İlk "Sözsüz Tiyatro"

Bu cumartesi günü, saat 15'de, Devlet Tiyatrosunun Yenişehirdeki Yeni Sahnesinde verilecek bir resitalle başkent seyircisi ilk defa bir "Sözsüz Tiyatro" gösterisine şahit olacaktır.

Resitali veren Erdinç Dinçer, birkaç yıldanberi, Pariste pantomim üzerinde çalışmış ve bu sanatın dünyaca meşhur üstadı Marcel Marceau'nun yanına, 300 tiyatro, bale ve "mime" öğrencisinin katıldığı, dokuz sınavın dokuzunu da başarıyla kazanarak girmiş, üstadın en kaabiliyetli bulduğu, çeşitli uluslardan, yedi öğrencisi arasında yer almıştır.

Şimdi Marcel Marceau'nun, uzunca bir süre Pariste kalmıya karar verince, yetişmiş "mime" sanatçısı gençler için tertiplediği yüksek öğrenim kurslarına parasız öğrenci olarak devam etmesini kabul ettiği Erdinç ile Devlet Tiyatrosu Genel Müdürü Cüneyt Gökçer ve Bale bölümü çalışmalarını uzman olarak yöneten Dame Ninette de' Valois yakından ilgilenmektedirler.

Bale sanatı için büyük önemi olan ve yurdumuzda hocası bulunmayan Pantomima alanında bir türk sanatçısının, Marceau gibi bir büyük ustanın yanında yetişmesinin faydaları gözönünde tutularak, Erdinç Dinçere yeni çalışmalarını rahatça gerçekleştirebilecek imkânlarının Mlilî Eğitim Bakanlığı, ya da Devlet Tiyatrosu tarafından sağlanacağı ümid edilmektedir.

Erdinç Dinçer
Sözsüz oyuncu

Oyun : "Bitmeyen Aşk", ("Un Amour quı ne finit pas").

Yazan : Andre Roussin

Çeviren : Nevin Menemencioğlu.

Tiyatro : Devlet Tiyatrosu (Yeni Sahne).

Sahneye koyan : Şahap Akalın.

Dekor : Refik Eren.

Kostüm : Hale Eren

Işık : Erdoğan Caymaz.

Konu : "Küçük Kulübe"nin ünlü yazarı, Fransız tiyatrosunun vazgeçemediği bir konuyu, "aşk" konusunu yeni bir açıdan ele alıyor: bir evli adam bir evli kadına, çocukluktaki "plâtonik aşk" a benzer bir aşkla bağlanıyor, onu "elde etmeği", ona "sahibolmayı" düşünmeden, hatta ondan karşılık görmeden, onu "Sevmek", ona sadece mektup yazmak, hayalinde hep onunla yaşamak, onu düşünmek, ve bununla yetinmek istiyor Kadın önce kızıyor, sonra gülüyor, gelen mektupları kocasına okutacak kadar işi alaya alıyor, ama böylesine bir aşkın ne güçlü bir etki yaratacağını, cinsel eğilimli aşklardan daha tehlikeli olduğunu anlamakta gecikmiyor. Tabii, kocasının, elinde olmadan gösterdiği, gereksiz - ya da çok gerekli - kıskançlıklar, tepkiler sonucunda...

Oynıyanlar : Gülgün Kutlu (Kadın ve Juliette), Umran Uzman (Erkek ve Jean),. İlknur Turan (Blanche), Halûk Kurdoğlu (Roger), Gülsen Alnıaçık (Germaine), Turgut Sarıgöl (Raymond), Erdoğan Göze (Yaşlı Bay).

Beğendiğim : Şahap Akalının - bu kadar sudan, sabun köpüğünden farksız bir komedi için şaşılacak bir özen ve önemle - gerçekleştirdiği ince sanatlı, kıvrak sahne düzeni. Refik Erenin -iki interieure'e ayrı bir zevk ve karakter ayrıntısı kazandırmamış olduğu halde- zarif, havalı dekoru. Gülgûn Kutlunun, önce beğenilmenin verdiği gurur okşayıcı zevkten ileri gitmiyen, şuh kadın hafifliğiyle hoşlanmaktan kaçınmadığı plâtonik aşka, kocasının hırçınlıktan hoyratlığa varan reaksiyonları karşısında yavaş yavaş kendini kaptıran Juliette'e kazandırdığı sıcak ve çekici yüz. Halûk Kurdoğlunun nüansları belirten, karısına "aşık" her erkeğin kapıldığı erkekçe, acemice, kıskançlığı zarafetle duyuran ölçülü oyunu.

Beğenemediğim : Aldatışların en korkuncu olan antiseksüel ihanet karşısında kocasına gösterdiği zoraki hoşgörünün ince ayrıntılarını "yaşatamıyan" Gülsen Alnıaçıkın, her zamanki gibi, "şekil, kalıp" halinde kalan "teatral" oyunu. Umran Uzmanın -her evliliğin öldürdüğü, ten arzularından uzak, sâf aşka susamış- Jean'ı entellektüel zarifliği içinde veremeyen, yüzeyde kalan, "içyaşama"dan yoksun oyunu. Rejisörün, Yaşlı Bay'la yazarın duyurmak istediği bir başka duygu dramını -ya da komedisini- anlamazlıktan gelmiş olması...

Sonuç : En kusurlu yeril oyunumuzu "kurtarabilecek" bir reji, dekor ve oyun özeninin. Batı toplumu için bile fantezi sayılabilecek sudan bir komediye, gereksiz bir cömertlikle nasıl israf edildiğini gösteren, yerine harcanmamış bir emek, gereksiz bir oyun için büyük bir başarı.

Naciye FEVZİ

"BASIN İLÂN KURUMU"

Genel Müdürlük

Cağaloğlu, Türk Ocağı Caddesi No. 1

İstanbul

Telefon : 22 43 84 – 22 43 85

Telgraf Adresi : BASIN KURUMU

ŞUBELER	DIŞ MUHABİRLER	
İstanbul	A.B.D.	İsveç
Ankara	Almanya (Federal)	İsviçre
İzmir	Almanya	İtalya
Adana	Avusturya	Japonya
Bursa	Avustralya	Lübnan
Diyarbakır	Belçika	Macaristan
Erzurum	Bulgaristan	Norveç
Eskişehir	Çekoslovakya	Pakistan
Konya	Danimarka	Polonya
Zonguldak	Fransa	Portekiz
	Hollanda	Romanya
	İngiltere	Yugoslavya
	İspanya	Yunanistan
	İsrail	

1963 YILININ DÜNYA YÜZÜNDEKİ BÜYÜK SEKS SKANDALI

Dr. WARD'IN HATIRALARI ve CHRİSTİN KEELER'İN HAYATI HİÇBİR YERDE NEŞREDİLMEMİŞ 30 ORİJİNAL FOTOĞRAF RENKLİ NEFİS BİR KAPAK İÇİNDE

KİTAP HALİNDE ÇIKTI

Bayilerinizden arayınız **Fiatı: 3 Lira**

(AKİS — 771)